

ЮРИЙ БРЕЗАН

ЧЕРНАТА ВОДЕНИЦА

Превод от немски: Димитър Стоевски, 1968

chitanka.info

Един човек е тръгнал на път; не може да се види дали е млад или стар — още е много далече. Изглежда телесно слаб; но кой ли не е телесно слаб във времена като днешните?

Попитат ли го откъде иде, сочи с ръка назад: оттам. Попитат ли го накъде се е запътил, кимва с глава: натам.

Сега проличава също, че млад. Момче — негли на петнайсет, негли на шестнайсет години. А може би е по-голям. Можеш ли да познаеш точно на колко години е човек, който, като го попиташ за баща му и за майка му, махва с ръка, махва широко и неопределено с ръка. Един ще изтълкува този отговор така: някъде в тази страна. Друг: някъде в нищета. Това е едно и също нещо. Но никой не ще помисли: в доброчестина. Един гледа дълго подире му и казва: Може да е Крабат.

Крабат, за когото хората приказват: Веднъж от небето паднал камък, ударил се о купена на Голямата приказна планина и се пръснал. Изсред отломъците се появил Крабат и тръгнал по страната. Някой ден към небето ще полети друг камък и в него ще бъде Крабат. Но дотогава Крабат ще бъде човек и ще върши, каквото му е наложено да върши. Никой не знае какво трябва да извърши Крабат.

ПЪРВА ЧАСТ

I

Крабат лежи в една плитка яма до крайнината на гората; заровил се е в букова шума, защото октомврийските нощи са студени. Той не знае нищичко от онова, което приказват хората за него — знае само, че зъзне и е гладен. Дига поглед към звездите, затрепкали сребристи и червеникави по небето. Защо тази ясна, неспокойна звезда свети днес

тук, точно над него? Преди десет дни я видях много по-наляво, ниско на кръгзора. Крабат гледа вторачено звездата: дали се движи?

Звездата не мърда, но се променя небето. Из един път то не е вече свод, по който са накачени звездите. Сега то е огромна черна бездна, в която плуват звезди. Крабат премигва и небето тутакси се превръща отново в свод. Ала Крабат не вярва вече на тоя свод. Мъчи се да види повторно черната бездна. Веднъж му се удава и тогава му се струва, че пада в тази безкрайна чернота.

Сутринта се събужда, но не си спомня нищо от своето звездно пътешествие. Постелята от шума е бяла, бял е и мъхът. Крабат зъзне. Слънцето изгрява. След един час то е облизало напълно сланата.

Не е валяло сняг, а всичко е побеляло. Слънцето няма език, ала облизва сланата.

Крабат започва да тича. Но това не намалява глада му. По един къпинов храст има още плодове. Шепа къпини не е много нещо, но ако поровиш под леската, ще намериш и шепа лешници: такава закуска не е лоша. След нея се ходи по-леко и те обзема увереност, че днес ще намериш още повече за ядене.

Негли ще хванеш дори заек. Може да се случи заекът да е заспал толкова дълбоко, че да го уловиш за ушите преди да се събуди. Пък може да си е счупил две нозе и да не е в състояние да побегне. Възможно е също да побегне още замаян от съня, не внимава и си блъсва главата о дънера на някое дърво.

Виждал ли си заек да се блъсне о дърво? — пита се Крабат.

Не съм виждал, отговаря си Крабат, но ако има такъв заек и го сбарам...

Крабат се засмива. Изкачва се на едно възвишение и се оглежда наоколо. Никъде не се вижда заек, готов сам да се поднесе за печене.

На изток слънцето се търкаля по върхарите на дърветата. Крабат забравя заека и се заглежда в слънцето. Червено огнено кълбо. Гори, гори и не изгаря. Крабат вперва очи в червения огън, докато той го заслепява. Но не го заслепява слънцето — заслепяват го неизброими тайни, загадки и въпроси.

Спомня си едно предсказание от памтивека: някъде има голяма желязна ракла със седем ключалки, пазена от огромен вълк. В раклата е закътано знанието. Който надвие вълка, ще разкрие всички тайни, ще реши всички загадки, ще намери отговор на всички въпроси.

Крабат слиза от възвишението.

Ако знае всичко, няма да усеща такова парене в гърдите, като че в него се е загнездило слънцето.

Зад един хвойнов храст вижда заспал заек. Крабат комай се изплашва от толкова голямо щастие. Приближава се дебнешката, бавно, крачка по крачка: заекът наистина спи. Още една крачка и още една, хоп... Заекът скоква и побягва, не, не бяга, а криви — също като че си е счупил нога, а негли дори две нозе. Крабат го настига седем пъти и насмалко не го улавя.

Заекът се насочва към гората. Крабат търчи подире му, пред очите му се въртят червени слънчеви искри. Заекът достига гората, пълна с високи, дебели букови дървета. Още сто крачки, после той ще намери спасение в гората. Крабат още веднъж напруга всички сили, прави голям скок и се блъсва с глава о едно дърво. Червени и сребърни нощни звезди заиграват пред очите му; той тръсва глава и звездите угасват.

Не заекът си блъсна главата о дървото, помисля той и се засмива.

Гората също се смее, високо и весело.

Крабат дига глава. Пред него стои човек и се смее.

— Бива те да ловиш зайци! — казва човекът.

Няма вид, че му е притрябвало да гони зайци.

Той сваля ръката си от гърба и я протяга напред: в нея държи заека.

— Ти го гони, а аз го хванах — казва човекът. — Ето защо половината се пада на тебе.

Крабат подскоква от радост.

— Ама половината от този заек е като цял заек! — казва той. — Ще наклада огън.

— Почакай — спира го човекът, — първом го одери!

Крабат никога досега не е драл толкова бързо заек — просто като че заекът сам се измъква из кожата си.

— Изкорми го! — заповядва човекът.

Крабат изкормя заека. Когато се обръща, вижда запалени букови цепеници; огънят не е много силен, не е и много слаб — точно какъвто е нужен, за да се опече заек на него.

— Брей че си пъргав! — провиква се той.

— Който знае, той умее — отвърща непознатият, изважда кутийка със сол, после кутия с червен пипер от джоба на панталона си и поръсва заека. На ръката му блестят три пръстена.

Крабат забива два чатала от клони в земята, закрепва на тях лесковия ръжен, на който е набоден заекът и започва да го върти над огъня.

Непознатият изважда дълъг бял хляб от джоба на горната си дреха и подава половината на Крабат. Разделя и заека наистина по братски. Крабат оглозгва прилежно като мравка всяко кокалче, обира последните трохи от хляба, после се протяга и казва:

— Такъв вкусен заек не бях ял откак се помня.

— Полага ни се и по глътка вино — допълва непознатият.

Посяга зад себе си — да няма джобове и на гърба? — и изважда едно шише. Носи дори две чаши.

— Наздраве! — казва Крабат.

Непознатият кимва с глава и отвърща:

— Ако искаш, можеш да имаш всяка седмица печен заек и вино.

Крабат се засмива:

— Сега съм сит, а щом огладнея...

— ... ще мечтаеш за печен заек — вметва непознатият.

— За нещо, което да засити корема — продължава Крабат.

Двамата мълчат известно време. После непознатият задава въпроса, който задават всички срещнати люде:

— Накъде си тръгнал?

— Натам — отговаря Крабат и сочи напред си, накъдето е обърнат и върхът на носа му.

— Точно в тая посока е моята воденица — осведомява го непознатият. — Услушай се и ще чуеш как кречети.

Крабат долавя глух шум на воденица.

— Не отивам към твоята воденица — казва той и се извърща.

— Можеш да станеш воденичарски ратай у мене — увещава го воденичарят. — Ще ядеш печен заек всяка неделя, може и всяка сряда, а събота вечер палачинки с ленено масло.

— Чудесно ядене! — кимва Крабат. — Но аз не искам да ставам воденичарски ратай. Искам да убия вълка. — Става от земята. — Сбогом, воденичарю! Благодаря ти. Отивам да убия вълка, който пази раклата със знанието.

И тръгва в посоката, която му сочи носът.

— Хей! — вика воденичарят ухилен. — Върви надясно!

— Вдясно кречети твоята воденица — отвърща виком Крабат.

Неочаквано до него застава воденичарят и му обажда:

— Раклата се намира в моята воденица.

— Шегуваш се, воденичарю — не вярва Крабат.

— Спомни си за огъня — продължава воденичарят. — Спомни си и думите ми: „Който знае, той умее“.

— Ами вълкът? — пита Крабат.

Воденичарят се изсмива:

— Вълкът е измишльотина. Раклата има седем ключалки.

Изважда от джоба си връзка ключове — седем изкусни, чудновати ключа за седем изкусни, чудновати ключалки.

— В раклата има седем книги пълни със знание, воденичарят има седем ключа — промълвя воденичарят и дрънка с връзката ключове.

— Добре — съгласява се Крабат, — ще дойда с тебе.

Поглежда в посоката, откъдето се носи тракането на воденицата. Но щом е вярно за раклата, защо да не е вярно за вълка?

Разгръща дрехата си и показва на воденичаря белег от рана напърно върху дясната половина на гърдите.

— Имам опит с вълци — казва той и се засмива. — Всички, които са ме нападали, не са живи.

Воденичарят го оглежда със задоволство: широки плещи, яки крака, умна глава, бива го за ратай — мисли си той. После забелязва някаква лъскава ивица на дясната му китка.

— Какво е това? — пита го той любопитно.

— Не знам точно какво е, воденичарю — отговаря Крабат. — Веднъж спасих от удавяне в реката едно дете, момиченце, и го занесох на майка му. Жената ми рече: Каквото е мое, става вече и твое, затова ще ти дам радостта си. И ми даде тая гривна.

— Богат ли беше ти тогава? — пита го учуден воденичарят и тръгва пред него.

— Толкова богат, колкото и тя — засмива се Крабат. — Имах чист въздух за дишане, бистра вода за пиене и красиви мечти за сит стомах.

Местността става мочурлива. Воденичарят знае пътеката през мочурището.

II

Воденицата се намира насред гората в мочурливата местност.

— Как се нарича гората? — пита Крабат.

— Черната гора — отговаря воденичарят.

Една вада върти голямото воденично колело.

— Как се нарича вадата?

— Черният вир — отвръща воденичарят.

Водата е черна като мастило, не се вижда дори дали тече.

Воденицата меле, но никъде не се вижда прашинка от брашно, нито кола, докарала жито за мелене.

Над вадата води мостче.

Крабат се спира нерешително пред черната вода.

— Воденичарски ратай, пък се бои от водата! — подиграва го воденичарят.

После с леко насилие бутва Крабат напред.

Минават над черната, привидно спряла вода. Воденицата, онемяла при нерешителността на Крабат пред мостчето, отново закрепетва.

Дворът е чисто пометен, не се вижда ни прашинка, ни сламка, ни животно, ни човек. Воденичарят завежда Крабат в една стая досами работното помещение.

Насред стаята се вижда раклата. Със седем ключалки.

— Като ми отработиш една година — заговорва воденичарят, отключва една ключалка, раклата се отваря и той показва една книга, дебела книга, подвързана със сива кожа. — Като отработиш две години — вторият ключ отваря втората ключалка, в раклата лежат две книги; третата, четвъртата, петата, шестата ключалка. — А като отработиш седем години — в раклата лежат седем книги, седмата е седем пъти по-голяма от първата, — ще знаеш всичко, каквото знам и аз, ще знаеш всичко, каквото изобщо може да знае човек!

Крабат стои като зашеметен. Усеца парене в гърдите.

Воденичарят затваря раклата, ключалките щракват една след друга — също като че спира часовник.

— Какво трябва да върша? — пита Крабат неспокойно и с доста с пресипнал глас.

— Трябва да ми бъдеш ратай — отговаря воденичарят.

Крабат беше решил да убие вълка, който пази раклата на знанието — защо да не стане воденичарски ратай? Седем години ще минат бързо.

— Ще ти бъда ратай — скланя Крабат.

Воденичарят му протяга ръка:

— Дай си ръката!

Дясната ръка на Крабат, на която е гривната, виси неподвижна. Като че от самосебе си се дига лявата и хваща ръката на воденичаря, който не забелязва това.

Или все пак е забелязал? Но той поглежда Крабат така, като че има кой знае какво да премисли, после щраква с пръсти и казва:

— Ела!

Завежда го в една голяма стая с дванайсет легла, дванайсет столчета без облегалка пред леглата, дванайсет куки на стената. Има три прозореца — тесни, зарешетени водоравно и отвесно.

— Избери си едно легло!

Крабат вижда, че за всяко легло вече има човек. Поглежда в недоумение воденичаря.

— Избери си едно — настоява припряно воденичарят, — останалото не е твоя грижа.

Крабат отива до едно легло, от което дори легнал може да гледа през прозореца.

— Преди заспиване искам да виждам звездите — обяснява Крабат, — а като се събудя, да зърна утринното небе.

Воденичарят се засмива високо и весело. Посочва едно снежнобяло воденичарско облекло, закачено на куката до леглото.

— Преоблечи се!

Крабат съблича своите дрехи и облича другите.

Воденичарят го завежда във воденицата.

Дванайсет воденичарски ратаи са се строили в редица, лицата им са посивели, а очите им са широко разтворени. Първият и последният в редицата треперят неудържимо с цялата си снага.

— Хайде! — нарежда заплашително воденичарят.

— Числото е дванайсет. Да избере тринайсет.

Воденичарските ратаи извикват тия думи като из една уста, насичат изреченията на отделни срички, а последната дума изкрещават и разтягат, докато им стига дъх.

— Тринайсет си ти — обръща се воденичарят към Крабат. — Избери едного!

— За какво? — пита Крабат, като оглежда лицата на новите си другари: върху всяко лице е изписан страх, изписана е и надежда.

— Не питай, а избери! — настоява воденичарят.

— Какво ще стане с него? — пита Крабат.

— Ако не избереш никого, значи избираш самия себе си — засмива се воденичарят. — Тогава няма да видиш нито една от седемте книги.

— Не, няма да избира никого, докато не ми обадиш какво ще стане с тогава, когото избира — заявява Крабат.

Забелязва, че надеждата по лицата на другарите му расте.

— Ще ти подаря първата година, ще смятам, че си я отработил — пошепва му воденичарят, който на всяка цена иска да задържи Крабат. Припомня си смътно, че някъде в седемте книги става дума за момък, който носи гривна на дясната си китка. А освен това Крабат очевидно е сирак, няма майка. — Първата ключалка на раклата ще се отвори за тебе още днес, сега веднага.

Той се навежда още по-близо до ухото на Крабат:

— А избраният от тебе ратай... хм, може да отиде където пожелае. Дори ще му подаря здраво облекло от гъвкава кожа; ще му дам и оръжие, за да може да се брани. Ако пък реши да остане във воденицата, ще се намери място и за него. Нямам нищо против, ако вие дванайсетимата му заделяте от храната си. Ала той не може да остане по-дълго воденичарски ратай у мене.

— Защо да не може? — пита Крабат.

— Числото дванайсет е мое ръководно правило — отговаря воденичарят.

Крабат оглежда едно след друго лицата на воденичарските ратаи.

Седем пъти насмалко щях да уловя заека, в раклата има седем книги, трябва да счупя седем ключалки... И той посочва седмия:

— Този!

Единайсет воденичарски ратаи си отдъхват облекчително, дванайсетият зинва да изкрещи, ала воденичарят се приближава, докосва с една пръчка означения и той задържа крясъка си. Момъкът се смаява и сякаш се свива, навежда се и се превръща в четириногло, тялото му се променя невъобразимо бързо: един черен див глиган, въоръжен с остри бивни, хуква през вратата навън.

Крабат изкрещява:

— Ти ме измами!

Воденичарят се усмихва:

— Подарих му облекло от кожа и оръжия, за да може да се брани, пуснах го да отиде където пожелае. В какво съм те излъгал?

— В нищо не си го излъгал, господарю — заявяват единайсетте воденичарски ратаи единодушно.

Крабат мълчи.

— Числото дванайсет е мое ръководно правило — повтаря спокойно воденичарят. — Казана дума, хвърлен камък; а който знае, той умее.

III

Навсякъде слухтят невидими шпионите на воденичаря, които чуват всичко и записват всеки звук.

Вечерта воденичарят проверява записаното. Ако някой е произнесъл повече от седем думи, воденичните камъни ще му смажат едната ръка до рамото. Ако някой е изговорил два пъти по седем думи, ще трябва с ноктите на пръстите си да стърже воденичното колело, за

да го очисти напълно. От това стъргане ръцете му се изхабяват до китките. Който е казал седем пъти по седем думи, него воденичарят превръща в животно.

Крабат изговаря високо:

— Който знае, той умее.

Шпионските уши на воденичаря записват думите му, но едва записани, те се превръщат в неясни кръгове. А мислите на Крабат те не могат да доловят.

Крабат си мисли: Който знае, той ще съумее да надвие и воденичаря.

Воденичните камъни се въртят, кречеталата тракат. Ратаите търчат плувнали в пот, изсипват празни чували в коша за мливото. Всяка капка пот обаче пада долу като златно зрънце в една торба от свинска кожа.

Слънцето залязва. Воденицата веднага спира.

Крабат поглежда през един отвор, който служи за прозорец. Вижда, че сега действително е спряла и водата, черната вода във воденичната вада, която преди малко му се бе сторила неподвижна. Дървесата също не шумолят, като че са замръзнали.

Един черен глиган рови за букови жельди под дърветата. Единствено той се движи.

Студени тръпки побиват Крабат.

— Е, харесва ли ти тук? — пита воденичарят, зад него.

— Харесва ми — отговаря Крабат, като потиска страха, започнал да го връхлита. — Кога ще ми покажеш първата книга?

— Много ли бързаш да я видиш? — пита воденичарят. — Жалко, най-умните ми ученици умират най-бързо. Не е умно човек да е прекалено умен, момчето ми!

— Аз не се страхувам — заявява твърдо Крабат.

— Юначага си ти, юначага! — засмива се воденичарят и тупа Крабат по рамото. — Върви напред, аз ей сега ще дойда.

Стаята, където се намира раклата, е светла, макар да не гори лампа. Стените излъчват светлина, таванът излъхва топлина.

Стаята е празна, вижда се само раклата, една огромна тежка маса, зад нея дъбов стол с облегало, а отпред ниско скемле с грубовата направа.

Крабат много добре си спомня: когато воденичарят го доведе първия път тука, нямаше нищо друго освен раклата.

Той сяда на скемлето и оглежда раклата. Негли ще успее да разкрие тайната на седемте ключалки.

Воденичарят влиза, изважда първата книга от раклата и я слага на голямата дъбова маса. В същото време той угасява светлината в стените.

— Така не мога да чета, не виждам буквите. Пусни светлината! — казва Крабат.

— Аз казах, че ще ти дам книгата още днес. Казана дума, хвърлен камък. За светлина не сме приказвали — възразява воденичарят.

Крабат размисля.

— Не си прави труд! Тайната на светлината се крие в книгата, която ти не искаш да четеш! — размива се воденичарят.

— Аз искам да чета, но ти ми пречиш! — извиква Крабат.

— Щом не искаш да учиш, тогава лягай си! Хайде, прибирай се в спалната! — добавя воденичарят.

На вратата той докосва Крабат с пръчицата си. На Крабат се струва, че пада в бездънна пропаст.

— Приятни сънища! — вика подигравателно воденичарят подире му и заключва отвън вратата на стаята.

Крабат, превърнат в гарван, литва към решетестия прозорец.

— Ето защо е поставил решетки! — казва си той.

В тъмния край на стаята се разнася лудешко грачене и плясък на крила. Крабат открива там другарите си — гарвани като него. Литва при тях.

— Слушайте, братя — говори им той, — ние сме дванайсет, а той е един. Трябва да се борим срещу него.

Гарваните отвръщат с грак:

— Та ние сме гарвани?

— Няма ли никакво средство? — пита ги Крабат.

— Решетката е много гъста. Остави ни да спим!

Единайсет гарвана, накацали на един прът, мушват главите си в перушината на гърдите и заспиват.

Крабат хвърква назад на прозоречния отвор и гледа навън. Небето над воденицата е беззвездно. Крабат се улавя и притиска здраво към решетката. На десния му гарванов крак лъщи гривната; гривната разбива тъмницата на воденичаря.

Сега Крабат хвърква пак назад към пръта за спане — решетката се затваря. Хвърква отново към прозореца и улавя решетката с десния си гарванов крак — и решетката мигновено се отваря.

Който знае, той умее, воденичарю! — мисли си Крабат и тържествува. Той би могъл да избяга, ала каква полза? Нали трябва да разкрие тайните на воденичаря, да сломи неговата власт! Литва навън, казва на едно от най-близките дървета и наднича в ярко осветената стая на воденичаря.

Воденичарят седи до масата и чете седмата книга, която е седем пъти по-голяма от първата. Изглежда, че воденичарят чете на глас — Крабат вижда, че устните му мърдат, но не долавя никакъв звук.

Мисли и пресмята колко трябва да се приближи до воденичаря, за да чуе какво чете. Съглежда комина.

Литва на комина, ослушва се, но пак не чува нищо.

Един паяк точи напред-назад нишките си над черния отвор. После омотава нишката си около гарвановото телце на Крабат. Нишката е дебела и яка.

Крабат се осланя на паяковата работа. Прибира крилата си и се спуска в комина. Паяжиновата нишка е издръжлива.

Крабат чува думите на воденичаря:

„Ще дойде един с гривна на ръката. Ако е твой помощник — нямай грижа! Ако не ти е помощник — ще имаш грижи!“

— Аха! — възкликва воденичарят. — Разбирам. Ще се погрижа да нямам грижи.

Радва се на игрословицата си и продължава да чете с мърморене:

„Черната воденица има нужда от синове на майки. Защото без тях ще спре и ще се разсипе. Само майки могат да спасят синовете си“.

— Добре, че Крабат няма майка! — изсмива се воденичарят.

Паяжиновата нишка изтегля Крабат нагоре. Той отлита назад, улавя решетката на прозореца с десния крак, вмъква се в спалната и кацва на каменния перваз. Другарите-гарвани спят дълбоко. В главата на Крабат се въртят човешки мисли.

Майки могат да спасят синовете си.

Крабат няма ли майка?

IV

Настава ден. Воденичарят влиза, докосва с пръчицата си черната перушина на дванайсет гарвана и заповядва на дванайсетима воденичарски ратаи в бели дрехи да се заловят за работата си. Вън на двора грухти черният глиган.

— Аха — провиква се радостно воденичарят, — на нашия приятел не харесва да броди сам из гората. Нашият приятел няма желание да дири с труд храната си. Крабат, затвори глигана в кочината!

Крабат излиза на двора; глиганът вече се чеше о вратата на кочината. Крабат отваря и глиганът се втурва вътре.

Свините запищават ужасно. Крабат надниква в кочината. Дванайсет светлокожи свини се свират в единия ъгъл, притискат се и пищят. Черният глиган гълта храната им в копанята и мляска доволно.

— Не дигайте толкова шум! — вика Крабат. — Няма да ви изплюска всичко.

Но свините не се успокояват.

Крабат прикляква и шепне в ухото на глигана:

— Аз ще те спася. Чуваш ли?

Глиганът плюска, плюска и не чува. Крабат изважда къшей хляб от джоба си и му го подава. Глиганът алчно го лапва, насмалко не захапва и ръката на Крабат.

На прага застава воденичарят.

— Колко са? — пита той.

— Дванайсет и глиганът — отговаря Крабат.

— Хей, момчета! — провиква се воденичарят.

Другарите на Крабат дотичват.

— Днес ще колим и ще има гощавка — обажда воденичарят. — Довлечете най-тлъстата свиня! Защото числото дванайсет е мое ръководно начало.

Крабат се учудва, че другарите му не се радват. Едни са обвесили глави, другите скрито стискат пестници.

Един отива пред воденичаря.

— Ние не искаме месо, господарю — заявява той с твърд глас.

— Добре — отвръща воденичарят, — ти не искаш месо. Но вие другите искате, нали?

— Не, господарю — отговарят останалите.

— Но аз искам! — изкрещява воденичарят. — Ще се прибера по заник слънце. Искам да заваря любимата си гозба на трапезата. — После добавя тихо: — В противен случай някой от вас ще се прости с живота. Можете да се споразумеете помежду си за кого днешният ден да бъде последен.

Свирука с уста и минава по мостчето над вадата. Воденицата почва да трака и подканя ратаите да подновят работата си.

Крабат спира оногова, който се осмели да се изстъпи пред воденичаря и го пита:

— Как се казваш?

— Маркус — отговаря момъкът.

— Маркус — шепне му Крабат, — каква е любимата гозба на воденичаря?

Днес Маркус е произнесъл вече шест думи, ако изговори още една, ще загуби ръка.

Ето защо пише с пръст по земята, но пръстът му не оставя никакви следи.

Крабат се замисля, после казва без да брои думите си:

— Пиши на гърдите ми.

Маркус рисува букви по гърдите на Крабат, а Крабат ги чете така, сякаш действително ги вижда.

Пръстът пише: черен сос.

Крабат знае каква е тази гозба: прясна свинска кръв се бърка дълго в пръстена тенджера, докато престане да се съсирва. Подправя се с градински риган, сол, захар, оцет и счукан дарчин, после се оставя да ври бавно на слаб огън в пръстената тенджера, докато стане на гъста

черна каша. Яде се с прясно, варено свинско месо. Няма по-вкусна гозба от черен сос.

— Защо не искате? — пита Крабат.

Маркус пише: животните вътре са наши другари.

Крабат пребледнява и вцепенен от ужас вторачва очи в Маркус.

— Няма ли средство да ги спасим?

Маркус изговаря последната дума, която има право да каже днес:

— Не.

Крабат размишлява дълго. Решетката се отваря за мене...

— Аз ще направя опит — казва той. — Ще ми помогнеш ли?

Маркус кимва утвърдително с глава.

— Ти ще работиш за двама, за себе си и за мене — продължава Крабат.

Маркус подава ръка на Крабат.

— Ти ставаш мой брат! — казва Крабат.

Маркус пише с левия си показалец върху гърдите над сърцето на Крабат: брат.

Двамата са готови да се борят — те са братя.

Маркус влиза тичешком във воденицата, за да свърши своята работа и работата на Крабат. Воденичарят преброява всяка вечер капките пот, които са се превърнали в златен прах. Горко на воденичарските ратаи, ако във воденичния кош е капала малко пот!

Крабат се запътва към стаята на воденичаря. Стаята е заключена и залостена.

Докосва ключалката с гривната на ръката си. Езичето се прибира.

Крабат влиза в стаята с раклата. Масата, столът и скемето ги няма. Крабат докосва гладката стена, която изчезва безшумно.

А зад нея стои огромната маса. Върху масата пък лежи книгата, в която воденичарят чете през нощта.

Крабат се спуска към книгата. Но после сяда безпомощен на стола с облегалото. Книгата е широка колкото масата и дебела колкото е високо скемето. Откъде да започна, как ще намеря мястото, дето пише по какъв начин бих могъл да спася превърнатите в животни другари, мисли Крабат. Къде в тази книга, по-голяма от всяка друга, невиджана досега книга е написано това?

Първом трябва да помисля, после ще почна да диря. Крабат мисли дълго, но не може да измисли нищо. Накрая разгневен удря

огромната книга с десния си пестник. Корицата на книгата тозчас се дига и обръща, страниците се прелистват бързо, но правилно, повече от хиляда страници променят мястото си отдясно наляво и най-сетне книгата лежи неподвижна и отворена.

Крабат прочита бавно и старателно тази страница, запаметява добре всяка дума и разглежда рисунките дотогава, докато започва да ги вижда със затворени очи пред себе си.

Преглежда още веднъж всичко, после затваря книгата, накарва стената да се върне на предишното си място и излиза от стаята.

Езичето на бравата пак изскача навън, ключалката изскърцва и изскрипява — вратата е заключена, както я бе заключил воденичарят.

Крабат отива на двора. Пред вратата на сградата затваря очите си и събужда в паметта си първата рисунка: двайсет крачки наляво, оттам под точно прав ъгъл седем крачки напред, още едно завъртане на четвъртина и още дванайсет крачки — тук би трябвало да има врата.

Наистина има врата, а ето и копчето, което отваря вратата. Крабат влиза в тайното помещение. Ето я и колата! Вътре отпред има лост, копчета и едно ухо, което приема всички заповеди и ги предава по-нататък, трябва само човек да знае съответните думи.

Крабат ги знае. Той скоква на седалката:

— Тръгни!

Колата започва да преде тихо като котка и излиза на двора.

— Спири! — и колата спира.

Крабат отива тичешком в кочината и улавя една от свините; тя не се съпротивлява, оставя го да я извлече като мъртва вече. Той я мята в колата и сам се качва.

— Тръгни!

Колата потегля.

— По-бързо! — заповядва Крабат.

Колата фучи през гората сред мочурището, все по една пътека, утъпкана от дивите животни, която едва личи.

След един час Крабат спира пред едно селско стопанство.

— Имаш ли свиня? — пита той виком селянина.

— Имам, но е още малка — отговаря селянинът.

— Вземи моята голяма, дай ми малката — казва Крабат.

— Ама как...

— Недей пита! Утре или другиден пак ще дойда. Тогава ще ти обясня всичко. Ала на моята свиня не бива да се случи нищо лошо! Чуваш ли?

— Ще чакам три дни — заявява селянинът. — Ако дотогава не дойдеш, ще заколя твоята свиня. Ние нямаме нищо за ядене, а тя е тлъста.

— Най-късно другиден пак ще дойда — обещава Крабат.
Разменят бързешката животните.

Бързешката потегля Крабат назад, оставя колата на мястото и, повиква Маркус от воденицата и двамата заедно заколват свинята на селянина. Събират кръвта в пръстена тенджера, Маркус разбива кръвта, а Крабат нарязва свинята. Като е нарязана, никой не може да разбере ясно дали е било едро или дребно животно.

Маркус и Крабат си стисват ръцете.

Точно на минутата при заник слънце воденичарят се прибира. Цялата воденица ухае на пресен черен сос и варено свинско месо. Воденичарят е доволен. Воденицата из един път спира. Всеки ратай получава по мръвка месо на големина колкото пестник.

После воденичарят докосва с пръчката си десетима ратаи.

Те се превръщат в гарвани, хвъркват с грак в стаята си и кацват на пръта за спане.

Разрешава на Крабат и Маркус да останат при него. Воденичарят е в добро разположение на духа. Събира на масата оглозганите кокали и ги докосва с пръчката си. Кокалите се превръщат в розови прасенца на големина колкото човешки пръсти и започват да търчат по масата.

— Хоп! — заповядва воденичарят.

Мъничките прасенца застават в редица и се изправят на задните нозе. Стоят мирно като войници на парад. Воденичарят се смее, пие вино и продължава да си играе с прасенцата.

— Как се казва майка ти? — шепне Крабат на Маркус.

Маркус написва върху гърдите на приятеля името на майка си и мястото, гдето живее.

Из един път играта с прасенцата дотегва на воденичаря.

— Вървете си! — изкрещява той и докосва двамата с пръчката си.
Два гарвана, Крабат и Маркус, хвъркват за стаята си.

Воденичарят заключва стаята и я залоства с три резета.

— Ах, да не бях тръгвал никога да си диря щастieto! — въздъхва горестно Маркус.

— Какво щастие беше си наумил да дириш? — пита го Крабат.

— Не знам. Мислех си, че все някъде ще го намеря и тогава ще узная какво е то. Може би торба пари, може би... Като спасихме днес другаря от смърт, за пръв път усетих какво в действителност би могло да бъде щастieto.

— Ние ще го намерим — казва Крабат.

V

Стъпките на воденичаря заглъхват и Крабат тозчас напуска затвора си в образа на гарван. Прелита над Черната гора, прелита едно езеро, два планински върха и още една гора; после под него се разстила ширна равнина, през която протича поток. Крабат лети все по потока и там, дето потокът прави остър завои надясно, лежи селото, описано му от Маркус.

Сега на Крабат остава още само да открие липата, която с широкия си листак закривала комай напълно малката къща.

Липата се вижда отдалеко, месечината хвърля грамадната ѝ сянка върху къщата.

Крабат казва на билото на сламения покрив.

„Майка ми спи в таванската стая, която гледа към липата“ беше му казал Маркус. Прозорецът на таванската стая, който гледа към липата, е малко откренат. Крабат се провира и влиза в стаята. Чува дишане на хора. Очите му полека-лека привикват към тъмнината; той вижда три детски креватчета и едно широко легло, в което спят родителите на децата.

Крабат е уверен, че се намира в описаната му къща, но младата жена там в леглото не е майката на Маркус.

Той казва на горния край на широкото легло и пошепва в ухото на мъжа:

— Къде е майката на Маркус?

Мъжът отговаря като насъне:

— Дири сина си.

— Къде?

— Навсякъде — шепне заспалият мъж.

Крабат извързва глава настрана. Едно от децата се смее в съня си. Тогава той се провира пак през прозореца навън и хвърква на липата.

— Маркус, братко — говори той напреде си, — майка ти е тръгнала да те дири. Как да я намеря?

Крабат натъжен литва обратно, но зорките му очи продължават да оглеждат равнината. Майка, тръгнала да дири своя син, може да е на път и по това късно време.

Блъсва се в една кула и пада позашеметен на земята.

В подножието на кулата, на място закътано от вятър и дъжд, се е сгушила тъмна човешка снага. Когато птицата тупва пред нея, сянката се изправя. Жена е, жена с побелели коси и в жалейни дрехи. Лицето ѝ е изпито, пръстите на ръцете ѝ са изкривени от непосилен труд.

Тя дига птицата от земята и усеща, че не е мъртва.

— Да не ти се е случил я крак, я крило, Черньо? — пита тя с дълбок, добър глас.

И не се изплашва, когато гарванът отговаря:

— Нищо не ми се е случило. Блъснах се толкова силно в кулата, че насмалко щях да се пребия.

Жената изважда къшей хляб от джоба.

— Благодаря — казва Крабат, — не съм гладен. Пък и време нямам да седя дълго тук. Преди изгрев-слънце трябва да се прибера у Черния воденичар, който ме е омагьосал.

Внезапно го осеня една мисъл и той допълва:

— Само майки могат да разтурят магията. Искаш ли да ми станеш майка?

— Имах троица синове — отговаря майката. — Един от тях загина във войната. Дърво смаза другия. Третият тръгна да дири щастieto, но не го намери. Ще те взема наместо син.

— Единият тръгнал да дири щастieto ли? — пита Крабат. — Не се ли нарича Маркус?

Жената изненадана дига глава.

— Твоят син е жив, майко. И само ти можеш да го избавиш — казва Крабат, обажда ѝ всичко и ѝ описва пътя към Черната воденица.

— Дълъг път, синко — забелязва жената.

— Дълъг път, майко — отговаря Крабат. — Пък и воденичарят е лош човек. Трябва настойчиво да поискаш сина си от него. Той ще те заведе в една стая, дето на един прът са накацали дванайсет гарвана. Единайсет ще ровят с клюна си под лявото крило, един под дясното. Той ще бъде Маркус.

— Ами ти? — пита майката. — Нали те взех наместо син!

— Благодаря ти, майко — казва Крабат. — Мене ще познаеш лесно по тая лъскавина тук. — Показва ѝ десния си гарванов крак. — Воденичарят ще се изсмее и ще ти рече: „Хайде, намери сина си!“ Ти ще посочиш Маркус и мене. И най-лихата сила на воденичаря ще бъде безсилна срещу тебе.

— Ще дойда — казва жената.

— Ще ти бъда признателен, майко — отвърща Крабат.

— Най-признателни са синовете на майките, когато живеят както подобава на човеци.

— Време е да летя — казва Крабат. — Сбогом, майко. И ела!

— Ще дойда — повтаря жената.

Крабат литва назад, лети бързо колкото го държат крилата. Провира се през решетестия прозорец, успява да си поеме само пет

пъти дъх и слънцето изгрява.

VI

Когато слънцето се дига косо над гората, воденичарят повиква Крабат и Маркус при себе си.

— Допадате ми вие, момчета — обръща се той към двамата. — Който има толкова много ум в главата, не трепва веднага пред нищо и

не мига на парцали, той заслужава по-щастлив жребий, а не рано или късно да го превърнат в свиня. Ще ви назнача за мои помощници.

Завежда ги в стаята си, дето върху масата още се търкалят оглозганите кокали, с които вчера бе правил магии.

— Това са залъгалки за деца — сочи той кокалите, — но все пак: само който знае, той умее.

— Книгите, воденичарю! — настоява Крабат.

— Щом се уверя, че вземате присърце работите ми, полека-лека ще ви разреша да хвърлите поглед в книгите на знанието и на силата — заявява им воденичарят. — Ала най-напред трябва да видя дали сте ми предани.

— Предани сме ти, воденичарю — уверява го Крабат.

— Предани сме ти, господарю — повтаря и Маркус.

— Думи не ми трябва, приятелчета. Само дела ме убеждават. Съгласни ли сте?

— Съгласни сме! — отговарят Крабат и Маркус като из една уста.

— Добре — казва воденичарят. — Слушайте сега, та всичко между нас да бъде ясно. Първо: който ме измами, ще умре. Второ: вие не сте вече другари на другите, а мои помощници. Разбирате ли какво точно означава това?

— Разбираме точно — отговарят двамата.

— Тогава значи се споразумяхме.

Воденичарят отива до огромната дъбова маса, докосва някаква пружина, отваря се чекмедже.

Воденичарят изважда два тънки, къси гайтана, изплетени от червени и черни нишки. Закрепва единия гайтан върху лявото рамо на Крабат, а другия — на Маркус.

— Гайтаните ви придават сила от мое име да превръщате човеци в животни — казва им воденичарят. — Вие също можете да се превърнете в каквато твар искате. Докато гайтаните са у вас, можете по всяко време да се върнете в човешкия си образ. Едно само трябва да ви бъде ясно, приятелчета: вашите гайтани са безсилни срещу мене. Разбрахте ли?

Маркус и Крабат кимват с глава.

Воденичарят поглежда часовника си. Днес той бърза много: всяка година на същия ден и в същата минута трябва да приеме вълчи образ за седем пъти по седем часа. Ако наруши този закон, трябва да умре.

Свободен е само да избере по своя воля мястото. Обикновено воденичарят отива на някое отдалечено място — по-добре никой да не го познава.

— Аз ще се прибера на третия ден. Дотогава трябва да изкарате пет оки злато! — заповядва той, превръща се в ластовица и ластовицата се стрелва в простора.

Крабат завежда Маркус на двора; отде да знае човек къде вътре воденичарят е вградил уши за подслушване? Насред двора ще бъде много по-сигурно.

— Най-напред — шушне му Крабат — трябва да си набавим два гайтана, които да приличат напълно на тези, които ни даде воденичарят. Ако случайно той поиска да му върнем неговите, ние ще му дадем неистинските. Второ: аз трябва да отида веднага у селянина, с когото размених свинята.

— Ти свърши тая работа — отговаря Маркус, — а аз ще имам грижата за воденицата. Воденичарят трябва да получи исканото злато, за да не се усъмни в нищо.

Влиза във воденицата и строго подканва другарите си да работят здравата. Крабат се превръща в сокол и отлита при селянина. Преди да влезе в чифлика, той пак приема собствения си човешки образ, улавя една мравка и я превръща в тлъста свиня.

Селянинът остава извънредно доволен от втората размяна.

— Ами жена ти умее ли да плете? — пита го Крабат.

— Умее да плете — отговаря селянинът.

Крабат показва гайтана си на селянката и ѝ поръчва:

— Разгледай го добре, преброй точно нишките и изпитай здравината им! За колко време би могла да ми приготвиш два такива гайтана, та и най-опитното око да не може да ги различи от моя гайтан?

Жената взема гайтана, разглежда го, изпитва здравината му, преброява нишките и му обещава:

— За два часа ще ти направя два гайтана и никой не ще може да ги различи от твоя.

— След два часа ще дойда да ги взема — казва Крабат и с превърнатия в свиня воденичарски ратай отива в гората. Когато стигат на едно място, дете никой вече не може да ги види, Крабат казва: — Стани пак, каквото беше!

Тозчас пред него се изправя един як момък с черни коси. Момъкът пада на колене:

— Благодаря ти, добър вълшебнико...!

— Глупости! — отвърща Крабат. — Не съм вълшебник, а човек също като тебе. И ти няма да бъдеш спасен, докато е жив воденичарят. Над твоите другари виси същата опасност. Чака ни още много и трудна работа.

Момъкът се разтреперва:

— Щом Черният воденичар още е жив, къде мога да се скрия?

— Няма полза от никакво криене — обяснява Крабат. — Върви сега при селянина, стани му ратай, а от жена му се научи да плетеш. После ще правиш всичко, каквото ти поръчам.

Момъкът обещава твърдо и подава ръка на Крабат.

Връщат се заедно в чифлика на селянина. Селянинът взема момъка за ратай.

Жената е изплела два гайтана, които и най-опитното око не може да различи от гайтана върху рамото на Крабат.

Крабат отлита назад. Двамата с Маркус взаимно си залепват със смола истинските гайтани на друго място върху голата кожа и закрепват неистинските на мястото на истинските.

— Ще освободим другарите и ще побегнем — предлага Маркус.

— Ами после? Какво ще стане после? Още не, брат! — поклаща Крабат отрицателно глава. — Ние още сме много по-слаби от него. Воденичарят ще ни надуши един по един и ще ни избие един след друг. Най-напред трябва и ние да знаем всичко, каквото знае той и да умеем всичко, каквото умее той.

Маркус недовошно мърмори нещо — нему се иска да започне веднага.

Крабат го завежда на двора, там, дето нито едно от воденичарските уши за подслушване не би могло да ги чуе.

— Трябва да обмислим добре всичко, брат — казва му Крабат, — да схванем и най-малката подробност, да проследим вървежа на всеки час и да разберем как всичко е свързано помежду си.

— Ще подирим майките на другите — забелязва Маркус — и воденичарят ще бъде длъжен...

— Дори да ги намерим, това няма да ни помогне много — възразява Крабат. — Воденичарят ще си доведе нови ратаи. Ние трябва да сломим неговата черна власт.

Двамата сядат на земята насред двора на воденицата и разменят мислите си, нареждат мисъл до мисъл, изпитват ги, претеглят, отхвърлят едни, приемат други. Мисъл до мисъл съставят план: ще дойде майката на Маркус и ще ги избави от властта на воденичаря. Маркус ще отклони вниманието на воденичаря, като ще му иска злато; така Крабат ще има сгода и време да докопа една от вълшебните книги.

— От тази книга ще се учим, докато проумеем как да подхванем борбата с воденичаря — казва Крабат.

— Аз не съм толкова запален по ученето — възразява Маркус. — И защо ние да блъскаме двете си глави, щом воденичарят също има само една глава? Затова ти ще учиш, а аз ще пазя да не ти се случи нещо лошо.

— Съгласен съм, брат-телохранителю — усмихва се Крабат. — Но сега на работа!

VII

Маркус влиза в работното помещение. Крабат се вмъква в стаята на воденичаря, полага ръка върху раклата и ѝ заповядва да му даде най-важната книга. Раклата се съпротивлява, скърца и скрипти, но Крабат не дига ръката си и раклата е длъжна да се подчини на неговата заповед.

Тя изхвърля най-важната книга: книгата на властта.
Крабат сядва до тъмната дъбова маса и започва внимателно да чете.

*Дванайсет е основно правило.
Дванайсет и едно — едното е лишно.
Едно лишно значи покорство и животно.
Едно повече е основно правило.*

Крабат седи и мисли, мисли, мисли. Вниква бавно и трудно в смисъла на думите и на изреченията. Бавно и сякаш по принуда му се разбулва тайната на властта. Денят минава, минава нощта, а после и вторият ден.

Крабат напуска стаята така, както е влязъл в нея. Неочаквано на двора се изправя воденичарят, без някой да е видял, че пристига. Той претегля добива на злато през двата дни и е доволен.

Воденичарят не знае, че Маркус е карал момците да работят още по-усилено, отколкото всеки друг път. Не знае също, че Маркус е взел две шепи злато от торбата. Воденичарят мълчаливо дръпва гайтаните от рамената на Крабат и Маркус, после изпраща дванайсет гарвана да спят на пръта. Маркус иска да изпита силата на истинския гайтан. Но Крабат го възпира с думите:

— Който знае, той умее. А какво знаем ние, Маркус?

Чакат рамо до рамо да се съмне.

Този ден трябва да дойде майката на Маркус, която е взела и Крабат наместо син.

По пладне пред воденицата се разнася вик:

— Хей, воденичарю, пусни моста!

Воденичарят отива до воденичната вада.

— Коя си ти?

— Майка. Пусни сина ми!

— Твоят син не е при мене — отвърща воденичарят. — Махай се, старо!

— Пусни сина ми! — вика жената. — Ако не го пуснеш, ще ти отбия водата от воденичната вада.

Воденичарят се изсвива: вадата черпи водата си от мочурището, а мочурището е много широко и много дълбоко. Никой не е в състояние да отбие водата от вадата. Все едно някой да намисли да опожари огъня.

Жената настоява за трети път:

— Пусни сина ми!

— Дяволът те е подучил! — кипи от яд воденичарят, който няма власт над майка, дошла пред воденицата му и поискала три пъти сина си.

Той дава знак и дъската се спуска над тъмната вода. Жената веднага тръгва по нея. Воденичарят бързешком отива във воденицата, превръща ратаите в гарвани и ги изгонва на пръта в спалната им. После завежда жената в тъмното помещение.

— Подири сина си! — казва ѝ той смеешком. — Ако го намериш, ще му разреша да си отиде с тебе. Ако не го намериш, той ще умре тозчас. Ще се осмелиш ли?

Жената не го гледа и не го слуша. Тя оглежда внимателно дванайсетте гарвана на пръта. Единайсет се чешат с клюна под лявото крило, един се чеше под дясното крило.

Жената сочи него и казва с твърд глас:

— Този е моят син. Върни ми го!

— Проклетата да си! — крещи воденичарят.

Но той не може да постъпи другояче, трябва да освободи Маркус.

— Този също е мой син! Върни ми го! — настоява майката и сочи гарвана, на чийто десен крак се забелязва мътна лъскавина.

Воденичарят се изсвива толкова силно, че стаята заехтява.

— Този ли? Той няма майка.

— Има, аз съм негова майка! — заявява неустрашимо жената. —
Върни ми и него!

— Ти го поиска само два пъти, можеш да премислиш още малко!
— предупреждава я воденичарят и гласът му звучи заплашително. —
Ако твърдиш нещо невярно, след като го поискаш за трети път той ще
се превърне на вълк и аз няма да мръдна пръст, за да спася тебе и
Маркус от ноктите му.

Майката обгръща с дясната си ръка Маркус и разперва лявата:

— Върни ми сина!

— Твоя воля! — изръмжава воденичарят и докосва гарвана
Крабат с пръчицата си.

В същия миг Крабат добива отново човешкия си образ и отива
при майката, която го обгръща с лявата си ръка.

Воденичарят блещи очи и онемява, когато Крабат прегръща
жената:

— Благодаря ти, майко! — После се обръща към воденичаря: —
Дай ми заплатата, воденичарю!

В очите на воденичаря пламти ярост.

— Вън! — изревава той с пяна на устата.

— Тогава аз сам ще си я взема! — заявява Крабат.

Воденичарят се изплашва за златото си, отива тичешком във
воденицата и застава пред пълните торби. Ала Крабат отива
светкавично в стаята на воденичаря, грабва една от книгите, която може
да се скрие под горната дреха и после от двора извиква:

— Прощавайте, братя, пак ще се видим!

— И то скоро! — обажда се и Маркус.

Докато воденичарят все още стои на стража пред торбите със
злато, майката върви бързо-бързо с двамината си сина през гората сред
мочурището, одето блуждаещи огньовете напусто се мъчат да я
подмамят и отбият от утъпканата пътека.

На втория ден призори стигат в родния край. Откупват къщата
под огромната липа с онова злато, което Маркус беше взел по-рано от
воденицата, и поканват всички съседи да отпразнуват с тях щастливото
им завръщане.

VIII

Воденичарят открива още през същата нощ, че му липсва една книга. Мисълта му веднага се спира на Крабат. Но как този момък е успял да се добере до книгите? Та аз не му издадох, че гайтанът дава достъп до тях! И освен това аз му го смъкнах от рамото!

Воденичарят отваря чекмеджето, двата гайтана са вътре. Той ги разглежда внимателно: неговите са. Брой нишките им: точно на брой.

Прави последен опит: ако хвърли истинските гайтани в огън — да се е запалила дори цяла къща — пламъците веднага ще угаснат. Воденичарят държи първия гайтан над една запалена свещ. Гайтанът изтлява, свещта продължава да гори спокойно. Воденичарят взема втория гайтан: свещта си гори, от гайтана остава ивица черна пепел. Воденичарят помирисва пепелта.

— Разбойници проклетите! — крещи той, защото пепелта мирише като истинска вълнена нишка. — Измамници! — реве воденичарят.

Но после се успокоява. Сега лицето му наподобява муцуна на свиреп вълк, повалил жертвата си.

— Който ме измами, тозчас ще умре! — изсъсква той. Очите му са пълни със студена ярост, устата му е сякаш рязка от нож.

Изтекли са дванайсет часа откак Крабат си е присвоил книгата, но какво са дванайсет часа за човек, когото Черният воденичар е обрекъл на смърт!

Воденичарят издава крясък на кукумявка — крясъкът е толкова ужасен, че самата гора и всички твари в нея изтръпват. Всички кукумявки прекратяват нощния си лов и се събират на воденичния двор. Воденичарят изважда на дванайсет от тях дясното око, а на дванайсет други — лявото, омачква ги в шепата си, както се валя снежна топка, заповядва им да намерят още в този час Крабат и Маркус, и запокитва кълбото от жълти очи в простора.

После изпъжда кукумявките, почуква трижди с пръчката си по земята и дворът на воденицата се превръща в географска карта. Сега проклина яростно и чака.

Не е изминал дори час и ето че кълбото от очи на кукумявки се спуска отвисоко на двора.

Воденичарят хвърля поглед върху картата си и узнава в кой край се намират търсените двама. Той стъпква с крак очите на кукумявките — в гората се разнася зловец вой — и в същото време изчезва и картата.

Воденичарят повиква една от свините в кочината, докосва я с пръчката си и пред него се изправя един от бившите воденичарски ратаи.

— Ще бъдеш мой заместник — казва му воденичарят. — Ще гледаш момците във воденицата да работят така, че да им тече пот от вода и кръв. Нали знаеш, че трябваше да умреш?

— Да, господарю — отговаря момъкът.

— Нали помниш, че си свиня?

— Помня, господарю.

— Аз те избавих. Ти трябва да ми се отплатиш с вярност и строгост. Остана ли доволен от тебе, ти ще живееш. Но само от тебе зависи докога ще живееш. Разбра ли?

— Да, господарю, разбрах. Ще заслужи живота си — отговаря момъкът и пада на колене.

Воденичарят дори не помисля да му залепи гайтан на рамото, само му дава кожен бич и му заповядва:

— Използуй го усърдно! И никой да не мръдне от мястото си!

— Никой не ще мръдне! — отговаря момъкът и върти бича.

Внезапно воденичарят му изтръгва бича из ръката, шибва с всички сили на яростта си момъка през лицето и отново хвърля бича пред него.

— Така ще биеш! Така и аз ще те пребия до смърт, ако ти не...

— Да, господарю — хленчи момъкът.

Воденичарят нехае за него, разгонва десетте гарвана от пръта за спане и подгонва десетима ратаи да работят. Заместникът също се запретва — бичът му свисти във въздуха и насинява кожата на другарите му.

Воденичарят зарешетва и залоства всеки отвор на воденицата и се отправя на път в образа на ластовица. В едно село уславя два момъка и ги изпраща във воденицата си. Защото: дванайсет е ръководно правило за него.

Сутринта на другия ден воденичарят стига в онзи край, дето очите на кукумявките бяха открили Крабат и Маркус. Той обикаля селата като търговец, пита за жито и добитък, но всъщност търси Крабат. Представя си как ще си отмъсти, измисля най-жестокото и най-страхотното наказание, което може да се наложи на човек. Колкото по-

дълго бъде принуден да го дири, толкова по-ужасно ще бъде наказанието му.

Ходи от село на село, от чифлик на чифлик, пита навсякъде и всеки нов ден го приближава до целта му.

IX

Крабат навестява спасения другар, останал у селянина в крайнината на Черната гора.

— Искаш ли да се бориш с нас срещу воденичаря? — пита го той.

— Аз съм миролюбив човек — отговаря момъкът. — Не върша никому зло. Защо пък някой друг ще иска да ми напакости с нещо! Щом мога да си гледам спокойно работата, щом имам на трапезата си хляб и

месо, и покрив над главата... Пък и съм харесал дъщерята на селянина, тя също ме харесва... казано с две думи: предпочитам да се ожения и да си живея спокойно тук.

Крабат го предупреждава, че сам ще бъде беззащитен пред воденичаря. Но другият се засмива:

— Ако дойде, ще го ръгна в корема с вилата за тор и край.

Крабат се прибира сам и се съвещава с Маркус какво да правят по-нататък. Единодушни са, че най-напред трябва да бъдат освободени от тиранията на воденичаря ония другари, над които висне непосредствена опасност. Решават да се снабдят с дванайсет свини и да ги разменят тайно с омагьосаните другари в кочината на воденичаря. Нямаат време да дирят майките им.

— Дванайсет другари в борбата! — възкликва Маркус.

— Може би само шестима — възразява Крабат, защото си спомня за оногова, който искаше да живее спокойно в селското стопанство.

Хващат дванайсет мравки, превръщат ги в свини и потеглят към воденицата. Ала когато навлизат в Черната гора, магията им незабавно се разтуря от самосебе си и мравките стават отново мравки.

Опитват още два пъти — веднъж с мишки и веднъж с къртици. Ала гората пак им възвръща предишния образ.

— Трябва да купим истински свини — казва Крабат.

— Нямаме пари — отговаря Маркус, защото от взетото злато не е останала нито прашинка.

Крабат намира изход.

— Слушай — казва той. — Аз ще се превърна във вол и ти ще ме продадеш на говеждия пазар в града. Само, ради бога, да не ме продадеш с оглавника! Защото това е гайтанът. Продадеш ли ме с него, загубен съм. Прибери го и го пази за мене.

Маркус не скланя веднага, предложението на Крабат не му се вижда безопасно. Но Крабат го пресича:

— Продай ме на някой отракан търговец, на някого от тия, които при всяка сделка съдират двойно кожата от гърба на селянина. Свали ми оглавника и не се тревожи! Може дори аз да се прибера преди тебе у дома.

Крабат излиза и след миг-два на двора реве един едър, угоен вол, какъвто Маркус досега не е виждал — не вол, а планина!

Маркус завежда вола в града. Точно е пазарен ден. На пазарището владее пъстро гъмжило — купувачи, продавачи и люде, които не купуват и не продават нищо, но въпреки това при всяка сделка изкарват някоя и друга пара за себе си.

Пред общината седят селянки с кошници, продават масло и яйца, гъби и мед, гъски и ябълки. По уличката вляво от общината кошничари предлагат стоката си, по уличката вдясно продават риба — пъстърви и шарани, а така също птици — яребици и фазани.

А зад общината на широкия площад около водоскока с липите е докаран добитък: волове, телета, крави, свини, овце, кози; на едно място квичат прасета, вряскат ярета и бляят агнета, а най-отзад, между високите кестенови дървета, цвилят коне.

Когато Маркус се вестява с вола зад общината, веднага около него се струпват търговци на добитък. Досега никой не е докарвал таква добиче на пазара.

— Колко искаш за вола, драги? — пита един.

— Ела да се спазарим и почерпим! — обажда се втори.

— Не го давай никому от тия измамници, приятелю! Дай го на мене! Аз съм честен търговец — вика трети.

Десетина честни измамници надвикват единайсетия честен измамник. Маркус чеше вола си между рогата и заявява спокойно, но високо и ясно:

— Ще вземе вола този, който плати най-скъпо.

Търговците на добитък отново се развикват. Всеки предлага повече от другия, мушкат се с лакти в ребрата, блъскат се и се дърпат.

Накрая до Маркус си пробива път един мъж заоблен като бъчва, с малки, алчни свински очи и голяма, лакома уста. Той е кралят сред търговците на добитък, най-големият от всички мошеници, които мамят селяните.

— На, дръж парите! — обръща се той към Маркус. — Никога в живота си не съм плащал толкова пари за вол. — И ненадейно изревава: — Вземи парите и се пръждосвай, докато не съм се разкалял за тая сделка!

Маркус взема парите — те са двойно повече от очакваните. Сваля оглавника от главата на вола и поема незабавно назад.

Кралят сред търговците на добитък също бърза. Напуска града с неколцина побратими, за да полелят сделката в една странноприемница

край пътя. Сядат шумно около масата, поръчват шунка и студено печено, вино и ракия. Един вика на прислужницата:

— Хвърли наръч сено на чудесния вол! Да живее, докато умре!

Ала волът измърморва с човешки глас:

— Предпочитам печено!

Прислужницата насмалко не припада от уплаха, втурва се вътре и запелтечва: — Во-во-лът и-и-ис-ка пе-пе-че-но...!

— Добре! Ще му дадем и ракия! — изкрещява един търговец. Всички се смеят, реват и залитайки излитат, за да напоят вола с ракия. Отварят вратата на обора. Отвътре изхвърква една ластовица. Оборът е празен. Кралят сред търговците на добитък пада като чувал брашно в оборския тор и започва да реве: — Измама! Измамиха мене, най-умния от всички търговци на добитък!

Реве като вол, който ще бъде опечен жив на ръжен.

Когато Маркус се прибира, Крабат го чака на портата.

— Успяхме, брат — казва той. — Парите ще стигнат ли? Парите стигат да се купят свини, но не стигат да се купи и кола, с която да закарат свините до Черната воденица.

— Не бива да повтаряме продажбата на вол — забелязва Крабат, — има голяма опасност. Но защо ти да не се облечеш като стар селянин и да закараш кон на пазара...?

Маркус пак се колебае, но Крабат му доказва, че трябва да действуват бързо, за да освободят другарите; а дали вол или кон — едното не е по-опасно от другото.

— Но не бива да продадеш и юздата! — предупреждава го той.

В същия миг пред Маркус застава буен черен жребец с тесни глезени и широки гърди. Конят припряно бие с копита по земята.

Маркус се мята на гърба му и го подкарва в галоп назад към града, дето пазарът още е много оживен. Междувременно там със светкавична бързина се е разнесла новината за хлътването на краля сред търговците на добитък, а някои селяни вече са се завърнали по селата си и са разказали случката. От такъв селянин я узнава Черният воденичар.

Сега воденичарят е уверен, че е надушил следите на Крабат. Потегля по най-късия път за града, за да научи повече подробности за човека, който е докарал вола на пазара. Съзира още отдалеко множество търговци на коне и зяпачи под високите кестенови дървета в края на пазарния площад. Воденичарят се промъква напред, вижда жребеца и разбира от пръв поглед, че пред него стои Крабат.

Той набърже променя външния си вид — носи сега червени коси и червена брада — и отива при Маркус. Един търговец току-що е предложил три хиляди.

— Десет хиляди! — извиква червенобрадият. — Хайде, дръж парите и дай коня!

Маркус взема парите, воденичарят мигом му изтръгва юздата, мята се на жребеца, забива шпорите в слабините му и запращва.

— Юздата! — крещи Маркус подире му.

Воденичарят се изсвива подигравателно, по този смях Маркус познава врага и от ужас става бял като стена. Но няма време да стои вкаменен, касае се за живот и смърт. Светкавично докосва скрито гайтана на рамото си, превръща се в кос и литва подир воденичаря.

Воденичарят непрекъснато забива острите шпори в месата на Крабат, от безчислени малки рани струи кръв. И процежда през зъби:

— Който ме измами, ще умре! Забрави ли това, негоднико? Но не си въобразявай, че те чака бърза смърт, драги! Ще просиш поне сто

пъти смъртта си от мене. Ще пукнеш бавно капка по капка.

Той препуска през едно село, дето на края вижда ковачница. И му хрумва нещо. Спира пред ковачницата и вика: — Хей, ковачо!

Ковачът се показва на вратата и вижда плувналото в пот, съсипано от бяг, пришпорвано до кръв животно.

— Какво искаш? — пита той навъсен.

— Трябват ми подкови — отговаря воденичарят. — Четири. Но ще му ги наковеш нажежени до червено!

Един кос кацва на купчина старо желязо зад ковачницата. После един ковашки слуга се разшетва край воденицата и наблюдава двамината.

— Нажежени до червено ли? — Ковачът поклаща отрицателно глава. — Аз не мъча животни като тебе. — Обръща му гръб и си влиза в ковачницата.

— Ще ти платя сто — увещава го воденичарят.

Вътре ковачът бие по наковалнята и не го слуша. Воденичарят връзва юздата на жребеца за една халка на стената и влиза вътре.

— Ще ти дам петстотин — казва той настойчиво на ковача.

Петстотин са много пари, а ковачът има пълна къща с деца. Чуқането му сега е по-бавно и по-слабо.

Младият ковашки слуга дотичва от ъгъла.

— Момче — пошепва му Крабат, — свали ми веднага юздата!

— Аз съм Маркус — отговаря момчето и смъква юздата. — Шт, иде!

Маркус с един скок се скрива зад ъгъла на ковачницата. Крабат се издига като чучулига високо в небето, на вратата на ковачницата стои

воденичарят, изтърсва грозно проклятие, превръща се в ястреб и се устремява подир чучулигата. Маркус се втурва като орел подир ястреба.

Скоро ястребът е над чучулигата, стрелва се към нея, но тя мигом пада като камък, цопва в дълбок бистър кладенец и става сребриста рибка.

Бистра вода отразява лицето на воденичаря като вълча муцуна. Затова той никога не се навежда над бистра вода — никой не бива да зърне вълчия му лик. Рие мръсотии, за да ги хвърли в кладенеца — може да лови риба само в мътна вода. Маркус идва на кладенеца предрешен като момиче и вика:

— Хей, чичо, не замърсявай кладенеца ни!

Воденичарят има очи само за Крабат, та не познава Маркус и казва:

— Кладенецът бил отровен, поръчаха ми да го засипя.

Момичето му се изсмива в лицето, пуска ведрото дълбоко в кладенеца, рибката влиза във ведрото и момичето го изтегля. Воденичарят посяга да го блъсне и разлее, момичето потопява ръка във водата и рибката се превръща в златен пръстен на ръката ѝ.

— Хубав пръстен! — ласкае я воденичарят. — Ще ми го продадеш ли?

— Много ти се иска! — отвръща момичето и влиза в къщата.

Воденичарят ходи във напред-назад и чака. Ще вземе пръстена дори насила. До стената е подпряна брадва. Ще ѝ отсека ръката! — решава той, хваща брадвата и се скрива зад гредите на беседката.

Момичето излиза с паница храна за кокошки. Кокошките притичват, момичето протяга ръка, воденичарят дига брадвата — в този миг пръстенът пада от ръката на момичето и става пшеничено зърно сред хилядите зърна по земята. Воденичарят се превръща в петел и почва алчно да кълве. Крабат се превръща в лисица, а Маркус в сокол. Лисицата се нахвърля върху петела, соколът се спуска отгоре — но воденичарят вече е схванал опасността и литва като ластовица по-бързо от стрела. Крабат и Маркус не го преследват. Победили са, щом воденичарят е принуден да бяга.

— Отървахме се от него — казва Маркус.

— Досега бяхме негови непокорни ратаи, сега той видя, че сме му врагове — отвръща Крабат и клати замислено глава.

— Да го беше видял как се въртеше край кладенеца! — смее се Маркус.

Голямо приключение! Маркус го разказва за Крабат и за себе си; и колкото по-дълго разказва Маркус, толкова по-безопасен става врагът.

Маркус е прав: за пръв път в грозния си живот воденичарят е бил принуден да бяга. Но той не е побягнал от Крабат, още по-малко от Маркус. Побягнал е от Крабат и Маркус.

И затова сметката на воденичаря е проста: понеже го преследват двама заедно, той трябва да ги преследва по отделно — да ги раздели. Да убие Маркус. Да намери Крабат и да го надвие. Тогава Крабат ще умре от всички смърти, от които някога е умирал човек.

Воденичарят довежда други дванайсет момци във воденицата, взема съвестта им и я хвърля във вадата. Накрая те ще тръгнат из страната и ще разказват как Черният воденичар е наказал момъка Крабат, когото благосклонно бе направил свой помощник, а той се разбунтувал срещу Черната воденица и нейния закон.

ВТОРА ЧАСТ

I

Черният воденичар носи на всеки от трите средни пръста на дясната ръка по един пръстен. Пръстенът на показалеца е направен от дванайсет пъти нажежена и кована отрова срещу която е безсилно всичко живо — било плът и кръв, било мисъл и желание.

Времето е вчераднесутре, без запетая и без междина — времето не тича и не спира, то просто напредва, винаги в една и съща посока.

Воденичарят е ковал времето, докато от него е станал пръстен на ръката му: днесутревчераднес. Воденичарят носи времето на средния пръст.

Пръстенът на безименния пръст представя твърд черен блясък, който тече около пръста, като неспирно се променя — блясък, който живее от самия себе си, който не отразява нищо, дори слънцето.

Крабат и Маркус са освободили трима другари от воденицата. Намериха майките им и ги изпратиха във воденицата. Но нито един от тримата не остана жив. Воденичарят надуши следите им и ги уби. Уби и момъка, който искаше да живее мирно и тихо в селското стопанство. Та какво ли би могла да стори вилата за тор на оногова, който превръща хора в животни?

Властта на воденичаря е по-голяма от всякога по-рано. Ала все още не е успял да раздели Крабат и Маркус, за да си отмъсти. И чувствува, че те из ден в ден стават все по-опасни за него. Воденичарят сваля първия пръстен от ръката си и го слага около воденицата.

В гората вие буря. Дъждът плющи отвесно. Вихърът кърши сухи клони и ги троши по земята, изкоренява дървета, които рухват с трясък. Като че в гората са се развилнели хиляди дяволи.

Крабат и Маркус вървят опипом през яростния мрак. Колкото повече се приближават до воденицата, толкова по-непроницаемо става мочурището. Никакво заклинание не може да отстрани препятствията, изправяни от Черния воденичар по пътя им.

След три дни достигат воденичната вада. Търсят мястото, дето водата излиза от земята и мястото, дето се губи в земята. Вадата няма вече ни начало, ни край. Тя заобикаля воденицата като пръстен.

Прибягва плъх. Крабат го улавя, държи го здраво и го натопява с главата надолу във водата на вадата. Не минава дори миг и в ръката на Крабат остава само опашката на плъха, самия плъх е разяден от водата. Маркус изкубва от меката почва една еличка и я потопява във водата. Не минава повече време отколкото при плъха. Черната вода изяжда всичко живо.

Крабат знае, че гривната на ръката му го пази от магиите на воденичаря. Черната вода не може да му напакости. Той може да мине отвъд, но каква полза? Освен него никой друг не може да мине жив над вадата, нито да влезе във воденицата, нито да излезе от нея.

— Трябва да се превърнем в птици — шепне Маркус, — в кукумявки, за да не бъдем слепи.

Крабат клати отрицателно глава. От книгата на Черния воденичар той е научил всичко, на което тя учи: знание и магии. Който знае, той умее — магиите са бабини деветини и безсилни срещу тогава, който знае.

— Трябва да разрушим Черната воденица и да убием воденичаря — казва Крабат.

— Искаш да събориш стените, да разбиеш воденичните камъни, да измъкнеш воденичното колело от оста? — пита Маркус отчаян. — Ние сме безсилни, Крабат.

— Не зная как — отвърща Крабат. — Негли ще успее да убия воденичаря. Ще мина отвъд.

— Сам ли? — пита Маркус. — Не те пускам сам.

— Ако не се завърна до изгрев-слънце — отговаря Крабат, — тогава ще бягаш колкото е възможно по-бързо. В коренището на липата до къщата на майка ти е скрита книгата, която задигнах от воденичаря. Извади я и учи, изучи я до последната буква. И тогава ти продължи борбата. — Подава ръка на Маркус. — Сбогом, брат!

Маркус стисва мълчаливо ръката — това е негова клетва — и гледа мълчаливо как Крабат нагазва във вадата.

Черната вода клопочи и се пени, ври и дига пара. Маркус не вижда вече Крабат, зинва да извика, но парата се загубва, а отвъд на брега стои Крабат и успокоително му маха с ръка.

Маркус се сгушва под широките клони на огромна ела и напрегнато се вира към воденицата отгатък. Може би, мисли той, тя ей сега ще се пръсне с гръм — Крабат ще я дигне във въздуха и ще доведе воденичаря с вързани ръце.

Но вадата с грохота и кипежа беше предизвестила Черния воденичар. Той вижда Крабат изправен наред воденичния двор и изпраща огън с бели пламъци, които скачат пред него. Крабат крачи срещу огъня и пламъците се загубват в тъмнината.

Воденичарят запокитва огнена стена срещу Крабат, ала Крабат я преминава и протяга ръка към дървения лост, който сваля мостчето над вадата. Воденичарят изскоква от воденицата, стиснал в ръка магическата пръчка, превърната в меч. Крабат светкавично дръпва лоста от стената. Воденичарят се изсмива подигравателно.

Рано е за смях. Крабат отбива всеки удар на меча, погледът му е бърз, ръката уверена, отбива трижди нападенията на воденичаря и го ударва с дървения лост по лицето: челото почва да кърви, а дясното око да се затваря. Но воденичарят нечакано улучва Крабат в лявото рамо. Мисли вече да е спечелил борбата, мечът му се движи по-бързо и по-силно, замахва мълниеносно и върхът на меча все гони очите на Крабат — той иска да ослепи Крабат, за да го залови жив.

Ще събера десет хиляди души на пазара — скърца със зъби той — да гледат как ще свърши онзи, който дръзна да се бори с мене!

Крабат мълчи. Отскача с големи крачки назад и пак напред, усеща, че от раната на рамото шурти кръв, скоро чувствува също, че губи и сили от загубата на кръв.

Пак успява да умери воденичаря в лицето. Воденичарят изтръпва и полита назад, Крабат замахва светкавично със страхотна сила, ударва ръката, която държи меча и воденичарят изпуска оръжието. Крабат го дига от земята, замахва да го забие в сърцето на врага — тозчас воденичарят сваля от ръката си втория пръстен и го пуска като обръч над себе си — пръстена днесутревчераднес.

Времето се завъртява в бясна вихрушка и запокитва Черния воденичар в един висок мрачен замък.

II

Скалата със замъка стърчи гола и стръмна над реката. Широка е тази река, водите ѝ са буйни и пълни с коварни въртопи, отвъдният бряг е покрит с непроходими мочурливи гори. Реката пази сивия замък на скалата по-добре от най-високия насип. Който преодолее мочурите, реката и голите, стръмни скали, ще се изправи пред високи зидове от

огромни четвъртити камъни. А зад зидовете стоят войници с мечове и копия. Замъкът е непревземаем.

— Непревземаем ли? — крещи маркграфът. — Разбиха най-добрата ми войска.

— Едно е да подмамиш войска в мочурливо място; друго е да превземеш с пристъп такъв замък — клати отрицателно глава кастеланът.

— Как се казва техният вожд? — пита маркграфът.

— Имат много вождове, господарю, но най-опасен от тях е Крабат.

— Погрижи се за отбраната! — заповядва изтръпнал маркграфът.

Кастеланът изслушва заповедта и излиза. Маркграфът отива до един от малките прозорци и поглежда отвъд реката. Там някъде се събира вражеската войска.

Тъй, Крабат — мисли той и лицето му става зло и жестоко, комай като вълча муцуна. — Той е разбил войската ми, той ще премине и реката. Замъкът не е непревземаем. За него не е.

Маркграфът слиза по тясна каменна стълба, която води в най-скритата, най-сигурната стая на замъка. Заклучва грижливо обкованата с желязо дъбова врата зад себе си.

Стаята е кажи-речи празна — има само една грубовата, тромаво сглобена маса и една желязна ракла. Маркграфът носи ключовете за

раклата под ризницата на гърдите си, седем ключа, защото тази ракла има седем ключалки. Маркграфът отваря ключалките една след друга и изважда всеки път от раклата по една книга, шест книги; един ключ не отключва и не разкрива никаква тайна.

Маркграфът сяда до масата. В една от книгите пише как може да бъде сразен врага Крабат, да се спаси сивия замък над реката, да се завоюват отново и завинаги завладените някога и сега загубени графства.

Маркграфът намира книгата и написаното в нея, което начева с изречението: „Блуждаещите огънове обещаваат, но мочурището не изпълнява“.

В дълбока среднощ маркграфът се прибира отново в покоите си в замъка. Очите му пламтят така, че стражникът уплашено се стъписва. По-късно разказва в стражевата стая: „... сякаш насреща ми идеше свиреп звяр“. А друг шепотом им обажда, че маркграфът никога не навеждал лицето си над бистра вода.

Прекръстват се и млъкват, защото е опасно да се приказва за маркграфа. Той има много уши. И както е лесно да се рече „Вали дъжд“, тъй лесно той казва „Обесете го!“ или „Този човек да живее занапред без глава!“

Никой не е броил хората, на които по негова заповед е отсечена главата или са били обесени. Ала отвъд реката има стотина планини и хълми, които народът според неговия герб нарича „Лобната планина“. Никой не знае да разкаже за друг толкова жесток владетел, какъвто е маркграфът. Той самият се нарича огън и меч.

Народните първенци, избрани за князе, заседават.

— Ние трябва да превземем с пристъп замъка и да го убием — настоява младият княз Крабат. — Той изби твърде много от нашите.

Събраните мълчат. Сред тях няма нито един, който не би могъл да каже: брат ми, баща ми, сина ми.

— Ще паднат хиляди — обажда се старият княз Любомир.

— Ако сега не паднат хиляди — обръща се Крабат към него, — после десет пъти по десет хиляди ще умрат, ще бъдат промушени, убити, обесени, разчекнати, изгорени, изтезавани до смърт... На децата ни ще бъдат изтръгнати езиците, а земята ще блатяса от кръвта ни.

— Ти би следвало да се наричаш Желибор, сиреч „жаден за борба“, Крабат — въздъхва княз Любомир. — Добре, ще се бием!

— Да се бием, дори храбро да се бием вече не е достатъчно, княже — възразява Крабат. — Ние трябва да се бием по единен план и под *единно* водачество. Иначе маркграфът ще ни унищожи един по един. Ние сме трийсетима и се нуждаем от един господар, за да не стане онзи наш господар.

Князете се двоумят. Те са свободни господари, не са подчинени никому. Войниците на маркграфа с отблъснати отвъд реката.

— Не сме ли всички равни? Защо един да бъде крал над другите? — изразява накрая един онова, което мнозина мислят.

Наоколо се разнася одобрителен мълвеж. Крабат става:

— Ние сме князе, вождове на народа. Не сме подчинени никому. Но трябва да се преклоним пред свободата за всички, в противен случай ще паднем всички под робство. Нямаме друг избор, братя.

— Никой не ти пречи — вметва един от най-младите князе подигравателно — да бъдеш селянин. И ако княжеският сан ти е досаден, аз на драго сърце ще те избавя от тоя товар.

Двама-трима се изсмиват. За другите говори Любомир:

— Ти приказваш неразумно, Крабат също приказва неразумно. Сега всеки да свика годните за оръжие, а после ще поприказваме пак. Трябва естествено да имаме пълководец. Но това ще стане, след като всеки от нас свика войската си.

Князете хлопат по щитовете си — мъдрият Любомир пак заглажда един спор, преди той да е избухнал открито.

Сам Крабат седи неподвижно. Когато поднасят медовината, той изпива толкова, колкото повелява вежливостта към домакина Любомир. Той размишлява. Казва си мислено: те ще изберат за пълководец Любомир. Той е храбър и няма опасност да ограничи някого от нас в свободата му. После маркграфът ще ни изколи като стадо овце.

Кърчазите с медовина обикалят. Лицето на Крабат става все по-мрачно. Влиза стражник и долага:

— Дошъл е пратеник на маркграфа, господарю.

— Какво иска? — пита княз Любомир.

— Носи послание от своя господар до тебе, господарю.

— Пуснете го!

Любомир се изправя, князете застават около него. На вратата се спира кастеланът. Той изтегля меч си от ножницата и го подава на един стражник. Три крачки пред Любомир пратеникът в ризница навежда съвсем леко глава за поздрав. Князете отвърщат поздрава по същия начин.

— Моят господар, имперският маркграф — започва кастеланът — съжالياва за кръвопролитие. Той уважава вашата храброст. За него е голяма чест да има храбри врагове. Висша награда за храбрия е да има храбри приятели. Моят господар, имперският маркграф, ви предлага да се прекрати войната и да бъде сключен мир. Кани ви да заповядате в замъка му. Портите ще бъдат отворени за вас, мечовете ще лежат в оръжейницата, а трапеза ще чака за гощавка на дружбата. Какъв отговор да нося от вас, господа, на моя господар, имперския маркграф?

На Крабат иде да изкрещи: ние сами ще му занесем отговора с мечовете си.

— Кажи на господаря си — отговаря Любомир, — че е добро да сложим край на войната и да сключим мир. Висша награда за храбрия е да не бъде принуден да изтегля меч си, за да убива. Кажи на господаря си, че благодарим за поканата. Ние ще му пратим вест.

Кастеланът не изглежда да е доволен.

— Десетият ден след днешния е имен ден на императора, достоен ден да сключим мир и дружба.

— Ние ще пратим вест — повтаря Любомир спокойно.

Кастеланът трябва да се задоволи с това. Но стои още един миг в очакване — негли за да изпие стакан медовина с князете, негли за слово, което би могъл да занесе като съгласие.

Крабат се отделя от княжеската дружина, взема меч на кастелана от стражника и го подава на собственика му. Кастеланът поздравява мълчаливо, стражата го извежда.

Любомир отива при Крабат и му говори развълнувано:

— Няма да умрат още хиляди, млади братко! Най-сетне ще има мир.

— Маркграфът е лисица! — обажда се предупредително някой.

Крабат поклаща отрицателно глава:

— Той е вълк. Вълкът дава мир, когато е убит.

Никой не го слуша. Князете виждат мира, предложен от маркграфа. Мигар вълк предлага мир? И тъй, маркграфът е лисица;

може някой да дера кожата от гърба на някого — на нас никой не може да я дера, не!

Старият княз Любомир мисли за хилядите, които сега няма да паднат пред сивия замък на стръмната скала.

Вън на високия насип стои Крабат, когото Любомир нарече Желибор — „жаден за борба“. Крабат не жадува за борба, но знае, че само мъртъв вълк не е вече вълк.

Стои на насипа и вижда какво ще стане: войската на маркграфа се точи като червей из цялата земя, край пътища стърчат бесилки, пируват лешояди.

III

Свитата влиза във външното укрепление в подножието на скалата, посрещната там с кърчаг медовина от безоръжни прислужници на маркграфа. После трийсетима князе потеглят нагоре към сивия замък яхнали коне. Почетната стража покрай стръмния път към замъка е без оръжие.

— Не ще ли бъде по-добре — казва тихо княз Любомир на Крабат, който ездил редом до него, — да отидем и ние така горе? По-

добре ще е, отколкото...

— По-важно е как ще се върнем — отвърща Крабат.

— Млади ми Желибор... — усмихва се старият княз, но не успява да довърши, защото фанфари по зъберите на стените известяват за влизането на гостите. Любомир изпъва снага и минава на коня през отворената крепостна порта.

Без оръжие стои стражата до портата, без оръжие са войниците по крепостните зидове, навред любопитни лица, някои може би недружелюбни, но нигде лице на враг. По грубата каменна настилка в двора на замъка иде маркграфът със свитата си, за да посрещне гостите. Трийсетимата князе слизат от конете, трийсетима оръженосци отвеждат конете.

— Благородни господа, слънцето осиява с радост този ден — казва маркграфът, след което пак заехтяват фанфари. — Чуйте фанфарите, вижте пъстрите знамена! — продължава маркграфът. — С голяма и чиста радост ви посрещам тук. Потомствата след нас ще чествуват този ден като ден на мира.

Маркграфът сваля меча си и го забива между камъните на настилката в земята. Всички от неговата свита свалят мечовете си и също ги забиват в земята. И маркграфът извиква:

— Войната свършва, ние сме без мечове. Добре дошли, князе!

Денят наистина е хубав. Слънцето грее в двора на замъка, озарява княз Любомир, който сваля меча си — тежък меч, комай прекалено тежък за този старец. Ала маркграфът знае, другите, които гледат, също знаят: няма година откак княз Любомир разсече с този меч един рицар на маркграфа от главата надолу през туловището на коня.

Може би един ден певци щяха да възпяват този меч, може би. Но сега княз Любомир го е забил между камъните в двора на сивия замък, мечът трепти от силата на старческата ръка, слънцето вижда да влизат в празнично украсения чертог на замъка трийсетима безоръжни князе.

Но слънцето не вижда, че един от князете носи на дясната ръка гривна, която го прави неуязвим от всички мечове — ала не и от меча на маркграфа. Слънцето вижда в този миг, че във външното укрепление в подножието на скалата бива изклана безоръжната свита на трийсетимата князе — почти безшумно, защото тръбачите по зъберите на стените надуват фанфарите с всички сили.

Разкошният, празнично украсен чертог е празен. Трапеза не очаква гостите. Маркграфът ги завежда в друга зала, стените на която са обковани отгоре додолу с дебело, зловецко черно платно.

— В чест на този ден — казва маркграфът на Любомир и повишава гласа си — искам да склуча навеки мир между нас и вас! — казва той невисоко, не и тържествено, като се изсмива.

Изсмива се, защото иззад черното платно наоколо внезапно се появяват голи мечове, мечове с рицари, разбира се. И преди още княз Любомир да извика „Отмъсти за нас, Желибор!“ или поне „Измяна!“ — той лежи ням, разсечен на две, главата на една, трупът на друга страна.

Маркграфът не се смее вече, само се усмихва, когато един от безоръжните изтръгва меча из ръката на едного от черните рицари. Мечът пронизва гърдите на черния, замахне светкавично в кръг и притуря нови мъртъвци към избитите вече двайсет и деветима.

Ала маркграфът престава и да се усмихва, като вижда, че рицарските мечове са безсилни срещу този човек, а неговият собствен меч стърчи на двора между камъните на настилката; той вие като вълк, когато Крабат блъсва вратата, украсява разкошния чертог с трупове, оставя трупове по стъпалата, покрива с трупове двора на замъка.

Крабат достига портата покрит с кръв от чужди рани и по пътя към речния бряг поваля и избива още мнозина. Той плува през реката, стрели цопват във водата. Маркграфът крещи за лък, слага меча си върху него и го праща без да се цели. Мечът умерва плувеца в бедрото и водата се обагря алено. Крабат достига отвъдния бряг, изтръгва меча на маркграфа от месата си и притиска с ръка раната. Кръвта му капе по пясъка. Земята ще блатяса от кръвта ни...

Един селянин го прихваща да не падне и го пита кой е.

— Желибор — отговаря Крабат.

Сивият замък над реката е станал черен.

IV

По изгрев-слънце Маркус бързо побягва от Черната гора. Стига задъхан у дома — майката е жива, липата стои на мястото си. Той не може да повярва, че на воденичаря се е удало да убие Крабат. Майката също не се решава да извади жалейния шал от скрина. Тя казва:

— Ако Крабат не е вече жив, сърцето ми би спряло да бие, а то бие.

Маркус чака да се завърне Крабат и се опасява, че може да дойде воденичарят. Изравя книгата от коренището на липата. Книгата учи да знае и да върши магии.

Маркус заучава знанието. Трудно му е да учи и каква полза да знае, че слънцето дава живот на всичко живо по земята, щом трябва из ден в ден да бъде нащрек пред воденичаря и пред смъртта?

Научава бързо как се правят магии и вълшебни заклинания, а това не е трудно, като държиш на рамото гайтана от воденичаря. Ако той дойде, казва си Маркус, ще започнем игра: ти магия, аз магия. И учи магии.

Отива у съседа, който току-що е заклал свиня и му дава кокали за гложгане. Воденичарят правеше с магия от кокали мънички като пръсти прасенца, Маркус прави дванайсет истински прасета и ги вкарва в кочината, изкарва ги на паша, ляга на тревата и учи от книгата. Понякога се развлича: кара прасетата да ходят на два крака, да се въртят наляво и надясно, да маршируват на парад. Изрязва си върбова свирка и свири, а прасетата танцуват — истински балет на розови свинчета.

По пътя се задават каляски, едната е обкована със злато. Каляските спират, в златната гръмка се смее царят. Балетът му харесва, добре ще бъде да вземе тоя балетмайстор. Царският живот е скучен, царят трябва да измисля сам всяко развлечение. А за това ли човек е цар — да мисли непрекъснато, ако не иска да скучае?

Царят дава знак на ловците си. Вземете тоя момък!

Ловците хващат Маркус. Придворният министър му обяснява, че ще бъде клоун или главен клоун — ще зависи от работата му — в царския дворец. В течение на един миг Маркус мисли да се превърне просто в песъчинка — заслужава да се пошегува дори само заради глупавото лице, което ще разкриви царят. Но после се сеща за Черния воденичар: той едва ли ще го подири в царския дворец. Пък и да го намери там: никога не се е чувало, воденичарят да задигне министър или самия цар или изобщо някого от царския дворец и да го завлече във воденицата си, за да го превърне в ратай.

— Съгласен съм — казва Маркус на придворния министър и заповядва на прасетата: — Ходом марш, галоп, у дома!

Прасетата запращат като коне в галоп, а Маркус се качва в последната каляска, дето са придворният готвач, пекар, шивач и

бръснар. Ала когато каляските профучават през селото, Маркус измънква някакво заклинание и на царската каляска се счупва колело.

— Аз ей сега ще се върна! — извиква той и скоква.

Майката плеви в градината. Маркус ѝ сочи каляските:

— Заминавам с тях, майко.

— Пак ли ще дириш щастието? — пита майката.

— Не искам да чакам тук нещастieto си — отговаря той. — Докато се завърне Крабат, там ще бъде най-сигурно закътан.

— Все пак остани у дома! — моли го майката.

— Не отивам на края на света, майко! До виждане! И не се тревожи, аз ще се пазя. Пък и ти няма да бедствуваш, виж! — Изрича заклинание и купчината плевели в краката ѝ се превръщат в грамада от пшеничени зърна. — Сега сбогом, майко! И кажи на Крабат къде съм!

Прегръща я и се затичва към каляските.

Точно двайсет и три дни се развлича царя с новия придворен клоун. Нагледал се е до насита на танцуващи розови прасета, на летящи марципанови пъдпъдъци, на миши гимнастики. Гледал е до втръсване във водоскока на двора златни рибки, които се превръщат във флота от бойни кораби дълги една педя, стрелят с мънички топове и взаимно се потопяват. Потопените кораби пък отново се превръщат в златни рибки, над водата остава само един кораб с надпис на носовата страна. Царят го разчита с лупа: *Maximus rex*. Това е титлата му и значи: най-великият цар.

Придворните ръкопляскат, но не на придворния клоун Маркус, а на царя, дигнал златното корабче от водата. Мигновено обаче корабът се превръща в сиво камъче. Царят гневно го хвърля на земята и то става къс злато. Министърът тутакси се навежда — и дига кучешко лайно.

Царят се размива гръмко и понеже царят се смее, придворните дами и господа също се смеят. Не се смее само министърът. Той разярен изтрива ръката си с дрехата на Маркус и изсъсква:

— От този миг ще работиш в моята готварница. Дойде ли ти на ум да правиш смехурии, ще заповядам да те зазидат жив. Тогава там прави колкото щеш магии!

Маркус мисли, че царят няма да допусне това, но царят мърмори:

— Който кара моя министър да бърка в лайно, хвърля лайно по мене. Радвай се, че се отърваваш евтино!

Царят се е наситил на клоуна си — вечно същата история. Маркус нехае за царската немилост. Дали слуга в министерска готварница или придворен шут, все едно, казва си той; пак оставам близко до царя и в безопасност от воденичаря. Но си записва плесниците, шибани му от главния готвач. Някой ден все ще се падне сгода да му ги върна, една по една или на куп: една за сто. След трийсет и втората плесница, залепена на Маркус от главния готвач, влиза министърът и му казва:

— Днес устройвам празненство и царят ще ми бъде гост. Царят трябва да се смее. Измисли нещо!

Маркус измисля. Първото ястие ще бъде гъши дроб с трюфели. Жива гъска с коронка на главата тегли кротко по трапезата сребърна калясчица, в която е поставен пастетът от гъши дроб с трюфели във форма на царска корона. След като всеки гост си е взел пастет, гъската изпява една ария, ляга наред трапезата и се превръща в марципан.

— Браво — продумва царят, ала не се засмива.

А министърът иска да го разсмее. Управляваната от него държавна хазна беше пълна като царския търбух, а е празна като главата му сега. Липсват толкова пари, колкото са необходими за постройка на замък. Замък си е построил министърът. Ето защо царят трябва да се смее; цар, който се смее, няма да извади очите на свой министър.

Прислужници в ливреи поднасят супата — бистър бульон с дребни тестени звездички. След като гостите са изгребали чините си, на дъното остават тестени звездички, две или пет, у царя са седем. Звездичките изглеждат да са от чисто злато; взети в ръка, не се превръщат на тестени. Царят хвърля своите седем златни звездички в скута на госпожицата до него; тя се усмихва, царят ѝ намигва с око.

Поднасят пъстърви на златно блюдо. Очите на рибите лъчезарят. Царят се усмихва, изчопля два рубина от главата на една пъстърва, изтрива ги с покривката на трапезата и ги пуска в пазвата на госпожицата.

— Вашите сигурно са още по-хубави — казва той.

Тя си дава труд да се изчерви и отговаря тихо, че царят трябвало сам да реши това. Сега царят се размива високо и весело. И понеже царят се смее, смеят се и гостите. На министъра пада камък от сърцето.

Прислужниците влизат с ново ястие и главният сервитьор обявява:

— Млади петлета печени на скара, червени боровинки, мариновани орехи и джинджифил, макарони с пармско сирене, салатата от краставици, целина, турски кромид и шипки.

Чуква с посоха си по пода и прислужниците сервират на гостите.

Царят иска сам да сложи в чинията на госпожицата едно петле, но в ръката му петлето се превръща на жаба и скоква в пазвата на госпожицата, която загубва съзнание и пада от стола. Царят изважда жабата от пазвата ѝ и я праща в лицето на министъра. Той пребледнява като мъртвец, запелтчва нещо, но в същия миг вижда, че цялата трапеза е покрита с жаби, а от блюдата с макарони се точат дъждовни червеи, вижда разяреното лице на царя, изтръгва посоха от ръката на главния сервитьор и хуква към готварницата.

Маркус би бил съвсем нескопосен чародей, ако би чакал спокойно побеснелия министър. Дочул писъка на госпожицата, непосредван от шумно царедворско кикотене, той разбира, че шегата му не е била твърде уместна. Казва си: „Да разсмееш цар е по-трудно отколкото да насадиш царица на пачи яйца. Все не знаеш, на какво ще благоволят да се разсмеят високопоставени люде“.

Хвърля готварското си шапче в голямата тенджера за супа, лепва на най-младата готвачка една целувка, а на главния готвач една плесница, равна по сила на петдесет, и изпърполва навън — като

нахален мъничък придворен врабец. Кацва пред войника, който пази пред казармата на гренадирите. Високият като върлина гренадир толкова се изплашва, че изпуска пушката из ръката, когато врабецът внезапно се превръща в момък. Маркус улавя пушката и я слага отново в ръката му. После пита:

— Къде ще ми дадат такава пъстра униформа?

Войникът се оборава, навежда се и му пошушва:

— Влез тука, друже, върви направо и после свий надясно. Кажим, че аз съм те увещал да постъпиш на военна служба. Дават по два талера на глава. Единия за тебе.

— Съгласен съм, брат — отговаря Маркус и минава през портата, като си казва: царската униформа е нещо като шапка-невидимка. В царския полк на гренадирите няма да ме открие ни воденичар, ни министър.

И влиза смеешком. А фелдфебелът от вещевия склад никога не е виждал да се смее някой, когато отива войник, та му казва гневно:

— Ще ти мине желанието да се смееш, приятелче! Утре войската потегля към Виена, а там чакат турците. Те ще те научат да ревеш и да ти тракат зъбите от страх.

— Радвам се — отговаря Маркус. — Турците правят вкусна халва. За халва ще отида дори във Виена.

Фелдфебелът онемява със зинала уста, Маркус бързешком отчупва една тресчица от окачалката, превръща я в едър кокал, бутва го

напряко между зъбите на фелдфебела и му вдървява ръцете. После му казва:

— Виждаш ли, сега можеш да ревеш, но не да тракаш зъби. Ти май имаш по-голяма нужда от турците.

Маркус си избира най-хубавата униформа и най-здравите ботуши, засвирва с уста и отива ходом марш в казармения двор, дето се събира полкът, за да потегли срещу турците. Застава в строя, измънква някакво заклинание и на фелдфебела във вещевия склад кокалът пада из устата, из която сега се изсипват хиляди ругатни.

На другата заран полкът с Маркус напуска града и тръгва покрай реката. Гренадирите пеят „Сбогом, деви русокоси...“, а Маркус — „Сбогом, чер воденичарю!“ Той пее и е весел. Никога, казва си, воденичарят няма да ме подири във войната срещу турците. Маркус не е забравил Крабат. Винаги, когато се сети за воденичаря, сеца се и за Крабат, своя брат; сеца се още и за неговата заръка да се бори срещу Черния воденичар. Но защо да се бори, щом е невъзможно да победи? Никой не е в състояние да надвие Черния воденичар. Крабат беше силен, смел и умен, но въпреки всичко воденичарят го откъсна от Маркус.

Маркус крачи към Виена и понякога през време на почивка забавлява другарите си с фокуси. Малко магия. Веднъж през нощта му се присънва воденичаря, та изпищява от страх. Никаква магия не помага дори насъне срещу воденичаря. От време на време посядва с някой приятел и му разказва шепотом за Крабат: за сделката с вола и коня, за освобождението им от Черната воденица, а още и това, че Крабат ще го намери — и тогава тежко и горко на воденичаря!

V

Черният воденичар е уверен, че е свил времето на пръстен: без начало, без край, вечен двигател на Черната воденица, нищо не се променя и нищо не може да се промени. Той е хвърлил пръстена между себе си и Крабат. Ала Крабат е неотделим от времето.

Времето не става воденичарски ратай, то напредва — направо, все направо. Времето носи Крабат със себе си и воденичарят не може да промени това. То носи Крабат със себе си; пък и хората, на които воденичарят е отнел, отнема и още ще отнема синовете, тези хора разказват за Крабат: едни за хитрия Крабат, други за могъщия Крабат, едни разказват глуми, други пеят юнашка песен за него. Но всеки път за Крабат и за Черния воденичар. И Крабат става все по-велик.

Когато някой момък във воденицата трябва да умре, той изкрещява омразата си и надеждата си в лицето на Черния воденичар:

— Ще дойде Крабат и жив ще те одере! — крещи той и воденичарят вижда, че това е омраза и надежда и на останалите ратаи.

Воденичарят би могъл да ги убие, но няма ли ратаи, воденицата ще спре; а спре ли тя, властта на воденичаря ще се свие като празен чувал.

Воденичарят ходи разярен нагоре-надолу в стаята си.

— Проклетото време! — проклина той.

Времето носи Крабат из страната.

— Трябва да пусна да го яхне друг Крабат — говори си воденичарят, — някой мрачен, черен Крабат.

Изважда книгите си от раклата и ги обръща три дни и три нощи. И намира средство да направи Крабат черен, та надеждите на хората да опадат от него като суха шума.

Царската войска се точи към югоизток. На всички страни се пръсват разузнавачи: где са турците? Какво кроят турците?

Войската почива. Чака разузнавачите. Маркус е клекнал пред един мравуняк и прави мънички конници от мравки. Две конни армии. Стотина войника клечат или стоят прави и гледат: мъничките конници препускат, стрелят, пробождат, съсичат. Вълнуващо, затова приятно зрелище. Човек стои като пълководец на хълм и наблюдава битката и избиването.

— Изкарай резервите! — съветва някой Маркус.

Маркус изкарва резервите от мравуняка и ги хвърля в боя: флангово нападение, маневра за обхождане на врага, няколко хиляди убити. Пълководците — прави, клекнали, легнали по корем — се чувствуват великолепно. Един брадат фелдфебел твърди, че играта на

пълководец му действувала благотворно като топла баня. И Маркус прави ли прави магии, та накрая си докарва царя; изправил се ненадейно зад него, царят казва:

— Интересно! Но тук има още живи. Половината надясно, другата половина наляво! Саби вѐн! Атака! В галоп!

Маркус предава царските заповеди на мравчите конници.

— Чудесно! — възкликва царят, когато последните два ескадрона взаимно се изпосичат; после стъпква с крак десетина или двайсетина живи. — Ти не си ли моят бивш придворен клоун? — пита царят и Маркус кимва с глава. — Правиш конници от мравки... ами мравки от конници?

Маркус се двоуми. Възможно е царят да поиска, той да превърне цялата турска войска в мравуняк. Това той наистина не би могъл.

— Аха, разбирам: професионална тайна! Ела с мен! — казва смеешком царят и Маркус отива подир него в палатката му. — Седни! — заповядва му царят. — И първом пийни! — Налива саморъчно пълен стакан вино на Маркус. — Между нас казано, нашите разузнавачи за нищо не ги бива, турците ги колят като пилета. Пийни още малко!

Маркус изпива още един стакан от царското вино.

— Би ли могъл ти — пита го царят — да отидеш като разузнавач в турския стан...

— Нищо по-лесно от това — отговаря Маркус. — Веднага ли?

— Да видиш плановете им, да подслушаш военния им съвет...

— Ще го сторя.

— Юначага! — тупа царят Маркус по рамото.

— Не е нужно да бъда юначага — смее се Маркус.

— Толкова безопасно ли е?

— Просто ще хвъркна натам...

— Ще хвъркнеш ли? — пресича го царят.

— ... и ще разгледам картите им като бълха или като муха, след това ще хвъркна назад — обяснява Маркус и премисля: не бива ли в замяна да поиска от царя да хване Черния воденичар и да заповяда да го разчекнат между четири коня.

През това време царят се унася в царствени мисли. Защо да оставя на това вмирисано селянче славата, че е узнало турските бойни плановете? Подобна слава се пада само на цар! И щом е толкова безопасно...

— Хайде — подканя го царят, — пийни още едно! — Маркус пие, а царят продължава: — Би ли могъл да превърнеш и мене, да речем, в орел?

Маркус разбира: царят иска да бъде царствена птица.

— Трябва да помисля — клати той глава и се преструва, че размишлява върху нещо трудно. — Не, господин цар — казва той накрая. — Мога да те превърна само в папуняк, а при турците в мухамесарка, уви!

Папунякът вони, а мухата... Не, казва си царят, няма да допусна! Но после се сеща, че папунякът има хубава перушина, а мухата-месарка проблясква пъстро. И измърморва:

— Добре, от мен да мине. Ще летим заедно. Ти като врабец.

— Веднага ли?

— Веднага!

— Още нещо, господин цар — казва Маркус. — В шатрата на турския пълководец ти не бива да докоснеш нищо златно, сребърно и елмазено. Сториш ли го, магията ще падне от двама ни като гнила дрипа.

— Та аз все пак съм цар! — вика той недоволно.

— Там е работата, я! — отвърща Маркус. — Без тези джунджурии ще изглеждаш като всеки друг човек.

— Какво? — извиква царят разярен.

— Е, да речем, не като всеки друг, а като пекар — отговаря Маркус уклончиво.

— Като какъв?

— Като главен пекар, естествено, и дори като най-главен пекар. Да, точно така. Ала именно злато, сребро и елмази правят от тебе цар. Дори да си омагьосан.

— Сега ми е ясно — заявява царят и обещава да не пипа нищо, ако е злато, сребро или елмаз.

Все пак Маркус превръща него и себе си в ластовици, за да могат да летят по-бързо и по-високо. И скоро под тях сред ширна равнина се показва турският стан. Насред хилядите войнишки палатки стои разкошната султанска шатра от коприна и кадифе със зеленото знаме на пророка и лъскав полумесец на него.

Часовият пред входа на шатрата вижда да долитат две ластовици, но те внезапно изчезват; той трие очите си, мисли, че е примижал.

През цепката на шатрата влизат с бръмчене две мухи. Върху скъп килим са разтворени бойните планове, великият везир ги обяснява, а султанът и военачалниците слушат внимателно.

Мухата-цар кацва върху рамото на великия везир и не изпуска ни дума. Мухата-Маркус през това време почива. Кацнала е на тавана на шатрата и отгоре оглежда събраните. Понеже ѝ е досадно, брой скъдните косми по темето на великия везир. Мухата-цар пълзи по картата и запаметява всяка подробност.

Военният съвет приключва, навиват плановете. Безмълвни прислужници — отрязали са езиците им — донасят на сребърни табли кафета, подават и златни блюда пълни със захаросани лешници и печени бадеми. Мухата-цар хвърква, но ѝ се иска да поостане в шатрата — може би ще уговорят и други важни неща. Султанът отваря уста.

— Ахмед бей — казва той, но говори толкова тихо, че мухата-цар не чува нищо, като хвърчи.

Ето защо тя дири с очи местенце, което да подобава на цар. Вероятно момъкът ме е излъгал, мисли тя. Нима да кацна на килима, по който този простак бее стъпва с крака? Дума да не става! Мухата-цар смята, че подобаващо място за нея е златното блюдо, избръмчава към него, кацва, докосва блюдото — и ненадейно върху златното блюдо със захаросани лешници и печени бадеми седи царят, дебеличък, тлъстичък и в твърде разкошни дрехи. Лешниците и бадемите са станали на каша.

— Ахмед бей — казва султанът с тих глас и нищо в изражението на лицето му не издава почуда от внезапната поява на царя. — Заповядай да вържат господин шпионина цар и да го пазят внимателно.

А за мухата, паднала от тавана като Маркус, не хаби дори една от тихите си думи. Не е необходимо и да казва, какво да правят с Маркус — всичко ще мине по реда си. Часовите го връзват — ръцете на гърба, едно въже около ръцете и шията, дрехите по снагата му стават на дрипи. Откъснат е от голото рамо и малкия гайтан от червени и черни нишки.

През две палатки живее палачът. Часовите хвърлят Маркус в палатката на палача. Зависи от прищявката на палача дали да му отсече главата, да го влачи до смърт зад кон или да го разчекне между четири коня; възможно е също Маркус да увисне на бесилка или да го заровят жив.

— Аз съм царят! — крещи царят в султанската шатра.

Ахмед бей знае, че султанът не обича крясъци, заболяват го ушите от тях. Ахмед бей грубо свлича ешарпа от хълбока на разкрещялия се цар и го натъпква в устата му.

— Не се страхувай за скъпоценния си живот, царю — казва султанът. — Ти ще ни помогнеш да унищожим войската ти, след това ще те пуснем с всички царски почести да си отидеш у дома. Значи: ще ти подарим живота срещу живота на твоите войници. Какво ще кажеш?

Царят кимва с глава. Единият край на ешарпа виси от устата му и също кимва. Султанът взема с три пръста лешници от ново златно блюдо, дъвче ги бавно-бавно и казва:

— Подробностите ще уговори с тебе великият везир. А ти, Ахмед бей, създай малко развлечение на царя. Отреди му почетно място при умъртвяването на неговия войник.

Султанът пак си взема лешници, а Ахмед бей извежда царя.

VI

Черният воденичар все пак е постигнал нещо със своя пръстен на времето: разделил е Маркус и Крабат един от друг.

Крабат предугажда, че воденичарят ще опита да използва благоприятния случай, за да убие Маркус и затова го преследва. Крабат преследва воденичаря, а воденичарят преследва Крабат.

В края на ширната равнина воденичарят издебва един турски разузнавач и узнава, че по някакъв чуден начин царят се е появил в шатрата на владетеля на правоверните. Воденичарят убива турчина, яхва като брадат еничарин врания му жребец и препуска към турския стан.

В края на ширната равнина Крабат загубва дирята на Черния воденичар. Дали да поеме надясно към бойния стан на царя? Или наляво към турците? И мисли: воденичарят гони Маркус, войник в царската войска.

Крабат кръстосва нашир и дълж царския стан и дири Маркус. Движи се внимателно и напрегнато между палатките, огньовете и топовете — знае, че всеки миг воденичарят може да го нападне от засада.

Пред портата на стана долитат на коне трима разузнавачи, пред тях сякаш на вълни се носят уплаха и тревога. Станът е развълнуван.

— Какво е станало?

— Царят е пленен! Царят е пленник в турския стан!

Никой не знае как царят е изпаднал в това положение, но вестта на разузнавачите е вярна: царят действително е изчезнал. Генералите загубват ума и дума.

Крабат разпитва личния прислужник на царя.

— Той беше седнал сам с магьосника в шатрата си — обяснява прислужникът — и изведнъж двамата изчезнаха.

— Как се нарича магьосникът? Как изглежда? Казвай веднага!

Прислужникът пелтечи от вълнение: магьосникът бил войник, наричал се Маркус или нещо подобно.

Крабат тутакси разбира, че над Маркус висне невъобразима опасност. Може би е вече във властта на Черния воденичар. Сега трябва да подири царя, за да открие приятеля си. Отива като войник при генералите и им казва:

— Дайте ми най-бързия кон и аз ще доведа царя от турския стан.

— Как ще свършиш тая работа? — пита един генерал.

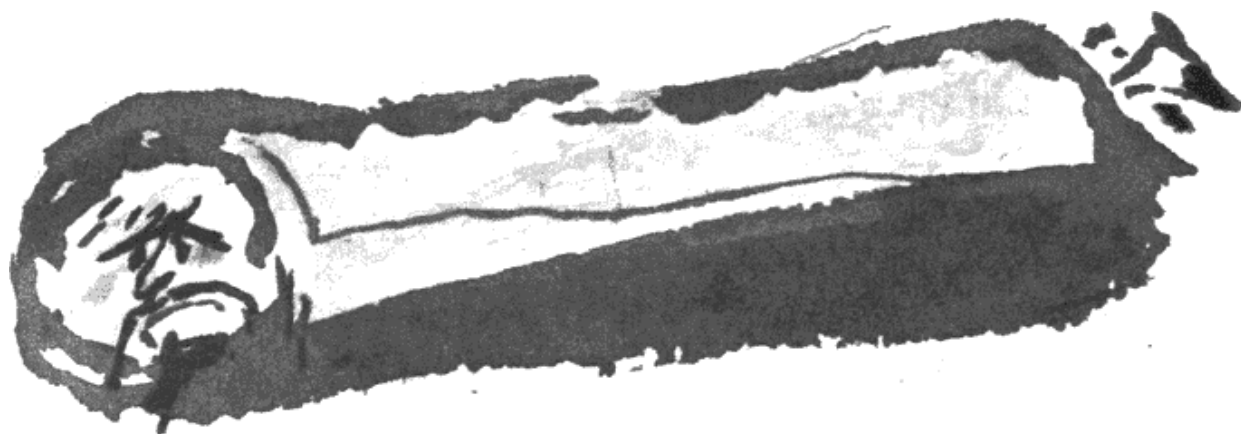
— Всяка минута е скъпа, не питайте! Дайте ми кон!

— Да направим опит — обажда се друг генерал. — Вземи моя кон, той е най-бързият тук.

Крабат се мята на седлото и подкарва коня. Едва напуснал стана, той забива шпорите в слабините на животното, то се дига високо над

земята и лети в галоп през въздуха по-бързо от ластовица.

В палатката на турския палач се вижда навит килим, в който сумти и пухти палачът вързан и със затъкната уста. Втори палач, който е до последния косъм на мустаците си lika-прилика на оногова, дето пъшка в килима, седи по турски — с кръстосани нозе — наред палатката, сърба кафе и след всяка глътка взема с маша късче жар от мангала, което слага върху голата кожа на Маркус, легнал вързан на земята пред него. Въгленчето прави дупка в кожата и угасва.

— Не се страхувай, драги — говори седналия палач. — Няма да те убия. Ти служи дълго време в моята мелница и сигурно знаеш, че измислям по-хубави наказания за момчета като тебе. — Пак отпива глътка кафе, изсмива се високо, весело, и продължава: — Не, няма да те убия. Само ще те попека на места, ту тук — той слага отново едно живо въгленче върху корема на Маркус — ту тук — и друго върху дясната му клепка, — само така, на шега.

Маркус усеща как живият въглен и окото взаимно се угасяват; обезумял от болка хапе той натиканото в устата му дърво.

— Ще те убие — заговорва отново Черният воденичар — твоят добър приятел Крабат, който сигурно скоро ще дойде.

Маркус не чува вече нищо, изпаднал е в безсъзнание. А воденичарят размишлява как ще стане всичко: Крабат ще убие Маркус и глашатаи ще го известят виком по градските стъгди и селските мегдани.

Братска кръв по ръцете на Крабат — и ще бъде вярно, Крабат не ще отрече това и образът му ще стане черен или сив, при това сляп. Отчаяние ще смени надеждата, боязън ще потисне упованието, и вяра във всемогъществото на Черния воденичар ще се впие в празните людски сърца. Той ликува: Черната воденица ще се върти вечно! Победата е съвсем близко.

Воденичарят излиза пред палатката. Оглежда пътеките между палатките. И открива Крабат още докато той е облак прах, който се носи към стана. Прашният облак се превръща в тъмнокож емир, който препуска на страшно изпотен жребец в лудешки галоп право към палатката на Ахмед бей.

Черният воденичар кимва доволно с глава, връща се в палатката, отрязва главата на палача и ѝ придава чертите на Маркус. А Маркус и самия себе си превръща в черни служители с отрязани езици. И чака Крабат.

Крабат влиза необезпокояван в палатката на Ахмед бей, повяля наземи изненадания бей, увръзва го и затъква устата му, и освобождава пленения цар.

— Къде е Маркус? — пита той задъхано бързо.

— Маркус ли? — пита царят вместо отговор. — Кой е пък той?

— Този, който те доведе тук! — стрелва го с гневни очи Крабат.

— Какво си позволяваш ти? Аз съм царят!

Крабат му лепва такава плесница, че царят полита.

— Говори! — крясва му Крабат.

— Ах, онзи ли? Да, той е... в палатката на палача — запелтечва страхливо царят.

— Мирувай тука! Ей сега ще дойда да те взема.

Крабат се втурва в палатката на палача. Насред палатката лежи на земята кървавата глава на неговия приятел и брат. Крабат коленичи, затваря очите му и говори тихо:

— Маркус, брате! Не можах да те спася, но ще отмъстя за тебе. Няма да оставя нито ден Черния воденичар на мира, колкото могъщ и да е той; под какъвто и образ да се крие, няма да има мира, докато не умре от ръката ми!

Сърцето му е тъжно, а очите слепи от болка и гняв — нехае за двамата безмълвни прислужници в дъното на палатката. Потънал в скръб се връща в палатката на Ахмед бей и казва на царя:

— Ако искаш, качи се на коня зад мене и се дръж здраво.

Мята се на коня и забива шпорите си в слабините му. Конят веднага се издига високо във въздуха, стражата стреля. Целият турски стан изпада в тревога, всички викат и стрелят един през друг, ала нито един куршум не достига беглеца.

В палатката на палача Черният воденичар превръща Маркус в орел и му казва усмихнат, облещил зъби като вълк:

— Хайде, драги, сега можеш да литнеш подир приятеля си, но безмълвен до последния си стон! — Запраща орела във въздуха. — Лети подире му!

Смее се весело с дълбок глас и гледа подир орела.

Маркус е във властта на воденичаря; той не носи гайтана на рамото си и измърморените жалки заклинания са безсилни срещу силната магия на воденичаря.

— Погледни назад! — заповядва Крабат на царя. — Преследва ли ни някой?

— Един орел. Преследва ни един исполински орел.

Крабат се втурва с коня си в един сив облак и след малко пита:

— Орелът още ли е тук?

— Не — отговаря царят успокоен; но след една минута крещи: — Пак е тук, дори по-близо от преди!

Крабат вижда един грамаден черен облак и се втурва с коня в него. Но веднага след като излизат от облака, царят промълвя, останал без дъх и глас от страх:

— Орелът! Ей сега ще ни настигне!

Крабат отвърща спокойно:

— Сега става ясно, че е Черният воденичар. Откъсни едно златно копче от дрехата си, царю, и зареди с него пушката ми!

Царят с треперещи ръце откъсва едно златно копче и зарежда с него пушката на Крабат. Крабат насочва пушката над рамото на царя към орела и дръпва спусъка без да се цели. Царското златно копче умерва в гърдите орела, който пада към земята и извиква с човешкия си глас:

— Крабат... братко...!

Крабат блъсва царя върху купа сено близко до неговия стан и препуска бясно нататък, дето се надява да намери Маркус. Броди цяла

седмица из гори, спуска се в клисури и речни проломи, търси по планински върхове и по ширната равнина.

Междувременно в равнината е станала битката, турците са победени. Крабат намира хиляди мъртъвци, всеки от тях е бил син на майка, както Маркус беше син на майка.

Крабат цяла седмица заравя мъртъвци. И във всеки гроб полага клетва да отмъсти за мъртвите и да освободи живите от властта на Черния воденичар.

ТРЕТА ЧАСТ

I

Глащатаи викат по градски пазарища и стъгди, и по селски мегдани:

- Крабат уби своя брат!
- Геройски подвиг на Крабат: братоубийство!
- Воденичарят подари живота на един побягнал ратай, Крабат погуби ратая!

— Истинското лице на Крабат: лице на убиец!

На глашатаите плаща Черният воденичар. Той плаща и на онези, които шарят между хората и шушукат:

— Безсмислено е да се борим срещу Черния воденичар, губим кръвта си и не печелим нищо. Пък и Крабат се е съюзил с дявола и ще ни продаде на пъкъла.

Глашатаите и подстрекателите намират хора, които покорно навеждат глави, жаят за Маркус и за надеждите, които са възлагали на Крабат, и които говорят: „А бе, знаех си аз, че няма смисъл. Воденичарят разполага с власт, а ние сме бълхи, които той може да смаже с нокътя на пръста си. Трябва да се смаяваме, да станем по-дребни от бълхи. Колкото по-дребен е човек, толкова по-малко ще се занимава Черният воденичар с него“.

Глашатаите и подстрекателите намират хора, които заявяват: „Аз смятах Крабат способен за велики дела и бях готов да се боря редом с него. Но братоубийство... не, не съм съгласен!“

Глашатаите и подстрекателите намират също хора, които бързо-бързо пращат синовете си при Черния воденичар, за да му кажат, че ще се радват да присъствуват, когато дерат жив Крабат, разчекнат го между четири коня и пред очите на народа изгорят четирите му части на четири огъня.

Черният воденичар седи във воденицата си и дни наред празнува победа. Дни наред тече прясна кръв в Черната вада, голямото воденично колело се върти като бясно и дванайсетима воденичарски ратаи — всеки ден други — се надпреварват със собствения си живот и всеки ден губят състезанието. Кожените торби на воденичаря се пълнят по-бързо от всеки друг път. Времето е изтърсило Крабат, воденичарят празнува победата си; вкопчил се здраво в гривата на времето, той пропуска из цялата страна.

Времето го носи и нему доставя удоволствие да се навежда над бистра вода пред людски очи. И се радва на техния ужас, когато те съзрат вълчата му муцуна; той се смее високо и весело, и се радва, че смехът звучи в людските уши като вълчи вой.

Крабат се завръща в малкия дом под огромната липа. На прага го посреща вкаменена жена и го пита:

— Ти ли уби Маркус?

— Да, майко — отговаря той, навежда глава и чака думата ѝ.

— И ти си мой син. Разкажи как умря твоя брат!

Тя отива напред и Крабат я последва в дома. В огнището трепти самотен пламък, черен като сажди. Прозорците са закрити с жалейни платна. Жената сядна на скемлето пред огнището и слага ново дърво в огъня.

— Огънят не бива да угасне — казва тя, — не бива да угасне, докато воденичарят не ни е убил. Разкажи ми за Маркус!

Крабат сядна на пейката до огнището и разказва как е умрял Маркус. Лицето на жената остава сухо, очите ѝ са изплакали всичките си сълзи. Държи спокойно ръцете си в скута и гледа в огъня, лумнал отново. Накрая заговарва тихо, но с несломен глас:

— В едно старо предание се говори: земята ще блатяса от кръвта ни. Земята вече блатяса от кръвта ни, Крабат.

— Да, майко — кимва Крабат. — Но в преданието се говори още: Ще дойде един, ще пресуши мочурището и Черната вада, която кара воденицата, ще пресъхне.

— Кой ще бъде този един? — пита го жената.

— Твоя син, майко — отговаря Крабат.

— Ти ли?

— Твоя син — повтаря Крабат.

Двамата млъкват и се взират в огъня. Нощта се спуска. Огънят обагрят алено жалейните платна.

— Донеси книгата, майко — продумва Крабат.

Жената донася книгата, която Крабат е взел от раклата на воденичаря. Той откъсва един лист и го пуска в огъня. Бавно, лист по лист, унищожават той книгата, подвързана в сива кожа, и така подхранват огъня.

— Какво правиш? — пита жената.

— Маркус загина, защото научи магиите — отговаря Крабат. — Крайно време е да изгорим магиите.

— Нямах ли нужда от магии?

— Воденичарят има нужда от тях — отвърща Крабат. — В тях се крият неговите заклинания, затова изпълват със страхопочит и покорство, вцепеняват и заслепяват.

Пламъците изяждат лист по лист книгата с магиите. Но жената прочита без усилие в пепелта:

— Който знае, той умее.

— Който знае, той умее — повтаря Крабат. — Твоя огън сега избавя знанието.

Той изчаква, докато магията и от последната страница се е превърнала в черни сажди. После слага в огъня гайтана от воденичаря — гайтанът се разсипва като купчинка черен прах. Крабат събира старателно книжната пепел в една пръстена съдина и казва:

— Тръгни с нея по пътища и стъгди, майко, в селата и в градовете, и пръскай тая пепел сред людете! Тя ще се разгори в сърцата им и ще отвори очите им.

Сваля жалейното платно от един прозорец и си го завързва като пояс над бедрата. После казва:

— Огънят в огнището не бива да угасне, майко. Той изгаря магиите на Черния воденичар. И докато гори, твоят син ще бъде жив. — И излиза.

— Сбогом, синко — промълвя жената.

Тя седи още известно време неподвижно. Помни, че трябва да тръгне из градовете и селата, за да пръсне пепелта сред хората. Ала и огънят в огнището не бива да угасне. Ако не стори едното, не е направено и другото. Как да ходи и все пак да поддържа огъня в огнището?

Мисли дълго. После сваля от лавицата надупченото гърне за яйца, натъпква го с дъбови трици и слага върху тях един жив въглен от огнището. Поставя двете гърнета, гърнето със сивата пепел и гърнето с тлеещите трици, в кошницата за полето, нарежда дърво до дърво в огнището и напуска дома си.

Тя обикаля страната, ден след ден, докато я държат краката. Пръска пепелта сред хората и разказва истината за смъртта на сина си Маркус. Вечерта моли добри хора да я подслонят за през нощта и оставя по едно живо въгленче от своя огън във всеки дом, дето е нощувала.

Види ли някъде нищета и горест, тя разказва малко напевно старото предание:

— Ще дойде един и ще пресуши мочурището, черната вода във воденичната вада ще се загуби. И ще стане така: майки ще раждат синове, а синовете ще жалят майките си. Старите дървета ще рухнат, а младите ще израснат.

II

Черният воденичар побеснява от това, което му разказва един от неговите подстрекатели: на пазарището се изстъпил някакъв мъж с железни мускули и глас, който заставял гласовете на глашатаите и подстрекателите да пресипнат.

На каменната оградка на водоскока между черквата и общината стои глашатай и вика: Крабат получи в дар от царя голямо имение! Крабат редовно обядва на царската трапеза редом с воденичаря!

Така вика той, хората го чуват и оборват глави. Те не могат да повярват, но все пак започват да вярват. Ала от уличката между

общината и златарите иде един мъж и се спира на пазарището.

— Откъде знаеш? — вика той над шумния пазар към водоскока.

Глашатаят не е свикнал да го питат откъде знае нещо.

Наместо да отговори, той отново крещи:

— Крабат дере кожата на селяните си!

— Откъде знаеш? — пита повторно мъжът от ъгъла на общината.

Този път той извиква така, че всички изтръпват, сделките и разговорите спират. Дори телетата в един ъгъл на пазарището не мучат.

— Истина е! — крещи глашатаят от водоскока, ала гласът му е писклив и сипкав, сякаш излиза през пукнатата тръба.

Непознатият стига с няколко дълги крачки до водоскока. Скоква на ниската каменна оградка, улавя с една ръка глашатая за яката и го дига високо; онзи уплашено маха с крака над водата.

— Откъде знаеш? — пита още веднъж непознатият.

— От самите хора — започва да пелтечи глашатаят.

Непознатият го натопява два-три пъти във водата.

— Казвай, откъде го знаеш?

От глашатая се стича обилно вода, той трепери, но мълчи.

— Да не е служебна тайна? — пита непознатият.

Глашатаят кимва утвърдително с глава, доколкото може да кимне при стегнатата шия и заявява троснато:

— Да, служебна тайна.

— Чувате ли: служебна тайна! — обръща се непознатият смеещком към околните. — Значи е на служба. И колко ти носи тая служба... ако може да попитаме?

— Няма да кажа, няма да кажа — скимти глашатаят.

Непознатия го разтърсва така силно, че околните чуват дрънкане на пари в джобовете на глашатая.

— Тогава ще видим сами! — казва непознатият и дава знак на един момък: — Я го пребъркай!

Момъкът се качва на оградката на водоскока, бръква в джоба на глашатая и изважда една монета.

— Един гологан — вика непознатият.

Момъкът бръква повторно, изважда три гологана. Бръква в друг джоб и изважда четири гологана. Подава парите на непознатия.

— Дали не дрънка още нещо? — разтърсва той пак глашатая.

— Не дрънка нищо! — отговаря навалицата пред водоскока.

— Да преброим сега колко му носи службата. Бройте и вие с мене!

Хвърля една монета върху ламаринения покрив на общината. Чува се звънтеж.

— Един!

Людете на пазарището повтарят хорово:

— Един!

— Два!

— Два! — повтарят околните.

— Три, четири, пет, шест, седем — бройте непознатият, броят и людете.

— Осем! И край! — извиква непознатият.

— Осем гологана! — ехти хорово.

— Носи хулигана! — обажда се някой и множеството се смее и крещи.

— Осем гологана! Кой ти ги плаща? — пита непознатият.

Глашатаят мълчи упорито. Непознатият повторно го натопява във водата, но сега го държи по-дълго време в нея.

— Ще те топя във водата, докато проговориш!

— Топи го, докато проговори! — вика хорът.

Глашатаят се оглежда наоколо, сякаш очаква помощ, мята главата си насам-натам като змия, усетила, че е стисната за шията. Ала не вижда наблизко спасител, вижда само едно възбудено множество и чувства, че виси на изпружената ръка на неумолим човек, у когото има сила да изтръгне истината от него.

— Плаща ми ги Черният воденичар — промълвява той най-сетне.

— Не чухме нищо, по-високо! — казва непознатият.

Глашатаят повтаря полугласно думите си.

— Когато лъжеш, имаш по-силен глас — забелязва непознатият.
— Говори високо и кажи истината!

Глашатаят разбира, че Черният воденичар няма да му дойде на помощ, затова изкрещява отчаяно и яростно:

— Черният воденичар ми плаща тия осем гологана.

— А кой ти доставя сведенията?

Гласът на непознатия ехти тъй заканително, че глашатаят сега не се бави, а веднага изревава над цялото пазарище:

— Черният воденичар!

Два пъти се разнася това страшно и проклето име. То изплющява като удар от бич и накарва множеството да изтръпне; ревът и кикотът секват. Тук-там някой се преструва, че не е чул и не е видял нищо, и реди безцелно стоката си. Но другаде се свиват пестници, един млад ковач засвирва с уста песен, люта песен, други десетина някъде в навалищата подегат песента, а на пазарището няма да се намери нито един, който да не знае думите на тая песен.

Песента е забранена — който я пее, ще бъде удавен в мочурището; но десетина момци я свирят с уста, а никой не е в състояние да каже колцина редят думите ѝ на ум. Но из един път се разнасят и думите — пее ги с могъщ глас непознатият:

*Ще дойде чаканият ден —
вълкът ще бъде уловен;
да рита като бесен,
ще бъде пак обесен!
И черни чумави стени
ще се превърнат в съсипни.
Ще дойде скоро този ден!*

И докато още пее, окачва мокрия глашатай на фигурата на водоскока.

— Кой беше той? — крещи Черният воденичар на подстрекателя, който е видял всичко на пазарището.

— Някакъв дърводелец на име Ян.

— Идиот! — шибва го воденичарят с бича си по лицето. — Лапнишаран!

— Хората говореха, че бил дърводелец...

Воденичарят блъсва с един ритник хленчещия подстрекател в Черната вода и крещи:

— Крабат е бил!

Да пише дори черно на бяло, че непознатият на водоскока се нарича Ян и е дърводелец — все пак Крабат е бил.

III

Воденичарят е повилнял. Изпратил е пристава в едно село да доведе двайсет момци. Селяните биха изпратили синовете си, макар с проклетия и свити пестници в джобовете, но биха ги изпратили. Случвало се е по-рано някои момци да побягнат в степта или в

планините, но за воденичаря е било удоволствие да ги гони и избива. Сега в селото един момък, як като дънер, се изстъпва пред пристава:

— Воденичарят няма право да разполага с нас.

Приставът мисли, че не е чул добре, та забелязва спокойно:

— Такива приказки може да ти струват главата.

— Този път не става въпрос за моята глава, а за твоите крака: дали могат да бягат бързо! — смее се бунтовникът и тръгва с вила за сено срещу пристава.

— Назад! — крещи приставът.

Но момъкът върви напред, крачка по крачка, а подир него върви цялото село, мъже и жени, крачка по крачка. Приставът не мръдва, защото знае какво го очаква, ако не заведе на воденичаря исканите момци.

— Ще пратите двайсет ратая във воденицата! — крещи той.

— Тук няма овце, които да тичат сами при касапина! — отвръща момъкът. — Кажете така на воденичаря!

Роговете на вилата се допират до гърдите на пристава. Той изважда сабята си и разсича дръжката на вилата.

— Искам покорство! — изревава той.

В селото има много вили. Селяните напират от всички страни към пристава, високият бунтовник върти коса.

— В името на Черния воденичар: покорство! — крещи приставът с пресипнал глас, но бунтовникът не отговаря, а запява:

Ще дойде чаканият ден...

Той върти в такт косата, в такт напредват и селяните.

— Свиня! — скърца зъби воденичарят и докосва пристава. — Затова ще се превърнеш в свиня!

Приставът зинва да изкрещи, но се чува само жалко грухтене и вратата на кочината се затваря зад него.

— Ще превърна всички ви в свини! — фучи воденичарят. — Пък и бунтарът се наричал Шушка! Именно Шушка!

Сяда отмалял, омраза и бяс стягат гърдите му, задушават се. Очите му кървяват. Той забива пръсти в собствените си меса и ръмжи като вълк пред кървава диря.

— Никой досега не е умирал от такава смърт, от каквато ще умреш ти, Крабат!

Изпраща ратаите си в разбунтуваното село — да избият всичко живо: люде, животни, дърветата в градината, плода по полето. Заповядва на един глашатай да върви с ратаите, да спира по пазарища и мегдани и да разказва на людето какво е видял със собствените си очи: как Черният воденичар наказва бунтовници.

Ратаите заварват селото пусто: няма ни човек, ни животно. И никаква диря. Опожаряват къщите, отсичат овощните дървета, хвърлят отрова в кладенците, запалват зреещото жито.

Глашатаят отива в града.

Пазарището гъмжи от люде. Между продавниците през навалищата се провира жена в черно. Носи в лявата ръка кошница, а в дясната отворено пръстено гърне. Вятърът духа в гърнето и разнося пепел.

— Люде, слушайте! — вика глашатаят от стълбата на общината.

Оттам, дето е минала жената, към него се отправят ясни, пламенни очи. Гласът му секва пред техните погледи. Той мълчи, сякаш

няма език в устата. Хората по пазарището се извързват равнодушно от него. Никой не го гледа както преди втренчено, любопитно и страхливо.

Глашатаят не проумява какво е станало. Съблича дрехата си и по риза се смесва с людете. Наостря уши и долавя нещичко от разговорите.

— Ще възстановим домовете, ще презасеем нивите, ще засадим нови дървета, ще изкопаем други кладенци — ето какво чува той. И го обзема ужас: людете приказват така, като че ли властта на Черния воденичар ще рухне скоро.

Под сводестата черковна врата седи певец, свири на триструнната си гусла и пее:

*Докле огнището гори
във майчината къща,
докле от изток във зори
се слънцето завръща —
до този ден юнак Крабат
ще бъде жив на този свят.*

— Кой си ти? — пита глашатаят певеца.

— Псалтът — отговаря той, повтаря рефрена и запява нова строфа.

Песента му е дълга — възпява подвизите на Крабат в борбата му срещу Черния воденичар.

Глашатаят сяда на черковния праг, слуша песента на певеца и в главата му започват да се въртят неспокойни, плахи, лукави и хитри мисли, но в края на краищата гологаните в джоба му дрънкат по-силно от всички мисли. Отива бързо във воденицата и казва на воденичаря:

— Осем гологана са малко за работата, която върша.

— Ти си свиня... — казва воденичарят.

— Може — пресича го глашатаят. — Но какво ще правиш без глашатаи? Те вече не никнат като гъби.

— ... ти си и...

— Стой, воденичарю! — спира го глашатаят. — Нося и важни вести.

— Говори!

— Колко ще платиш?

— Осем гологана — изръмжава злобно воденичарят.
— Осем гологана като допълнително възнаграждение, нали?
— Говори! — вика воденичарят и му хвърля парите.
— Псалтът пее песни за тебе — обажда му глашатаят.
— Псалтът ли? Но прилича на Крабат, нали?
— Аз не познавам Крабат — свива рамена глашатаят. — Но този, който пее там, пее за тебе и за Крабат. И за огъня в огнището...
— Какъв огън в огнището?
Глашатаят долага за всичко. Черният воденичар го изпъжда, мята се на един кон и препуска в нощта.

Ниската къща със сламен покрив под огромната липа лежи тиха и мирна. Воденичарят ритва силно с ботуша си вратата и понечва да влезе. Но после се подвоумява. Възможно е, Крабат да си е у дома.

— Крабат! — провиква се воденичарят.

Къщата мълчи. Тогава воденичарят влиза. Къщата е тиха, но огънят в огнището тлее.

— Старо! — крещи воденичарят.

Струва му се доста страшно да крещи в тъмна къща, която може би е пуста. Взема една треска от борина, запалва я от огнището и осветява всички ъгли. Прибавя още няколко трески и става цяла факла. Той мушва факлата в желязната халка до вратата, донася вода от кладенеца и залива огнището. Водата се изпарява, но огънят в огнището продължава да тлее. Хвърля в тлеещия огън и гайтана от рамото си, който иначе би угасил цяло море от пламъци, но гайтанът се пръсва с пукот, а огънят в огнището на майката лумва още по-ярък.

Воденичарят разярен изтръгва огнището заедно с основите му, извлича го навън под липата, изкопава яма дълбока цял човешки ръст и хвърля в нея огнището заедно с огъня му, засипва ямата с пръст и накарва коня си, черен като чума, да утъпче здраво мястото. Огънят в огнището на майката е угасен.

Той издръпва снопчето боронови трески от халката и запалва сламения покрив. Лумват високи пламъци. После измъква една разжарена летва и я развъртява като факла.

Подпалва покривите на всички къщи и стопански сгради, покрай които препуска на коня си. Черният воденичар е развихрил огъня от

огнището на майката. Вятърът дига пепелта и я разнася по цялата страна. И където падне малко от тази пепел, там се надига песен. Песента: „Ще дойде чаканият ден...“

IV

Вятърът разнося с вихрушки над страната пепелта от книгата на знанието. На едного пепелта прониква в сърцето и това сърце започва да гори; на друго попада в очите и тези очи започват да виждат истината. А комуто вятърът е навял от пепелта на знанието в сърцето и очите, той поема пътя към Крабат. Огънят от огнището на майката, който гори в хиляди огнища, сочи пътя.

Пътникът застига Крабат край мочурището. Крабат стои до шия в земята — копае ров. Този ров е в посока към мочурището.

— Кой си ти? — пита го Крабат.

— Син на майка — отговаря пришелецът.

— Какво искаш?

— Да върша същото, което вършиш ти.

— Знаеш ли преданието? — пита Крабат. — Много семена ще изгният, докато в мочурището поникне пшеница. Знаеш ли го?

— Имам шестима братя, които са по-млади от мене — отвръща момъкът и скоква в рова при Крабат.

Двамата работят рамо до рамо. Водата от мочурището се цеди на капки в рова. На дъното тя е колкото да напълни един черпак; и тогава се явяват мъжете от изгореното село.

— Кой сте вие? — пита ги Крабат.

— Синове на майката — отговарят те. — Къде да копаем?

Крабат ги накарва да копаят ровове напред, които да се вливат в неговия, главния ров.

Водата е до колене в главния ров, когато пристига под строй голяма чета. Начело крачи певецът с триструнната си гусла.

— Ние сме синове на майката — казва певецът. — Вземи ни, Крабат.

Крабат отвързва жалейния плат на майката от бедрата си, дига го като знаме през залязващото слънце и отрежда места на мъжете.

Когато нощта се спуска и воденичарят яхва коня, за да отиде и угаси огъня в огнището на майката, водата от мочурището е напълнила главния ров — дълбок човешки ръст — и вече се влива в голямата река в равнината.

Когато воденичарят утъпква пръстта над заровеното огнище с огъня на майката, край мочурището горят хиляди огньовете.

Когато воденичарят подпалва покрива на къщата под високата липа, мочурището стене по хиляди ровове и с клокочене бълва вонящата си вода в голямата река.

Когато той се завръща във воденицата, вече е изгрев-слънце. Воденичното колело започва да се върти пресекливо и с пъхтене,

камъните скърцат грозно. Воденичарят се втурва с ругатни в работното помещение.

— Кой дявол спира воденицата? — изревава той.

— Водата, господарю — отговарят ратаите.

Воденичарят се спуска към вадата. Тя е жалко ручейче, комай безсилно да движи тежкото воденично колело. Воденичарят се вцепенява, лицето му побелява от ярост. Той блъсва шестима ратаи в губителната вода. Водата ги изяжда, вадата се понапълва, воденичното колело се върти по-бързо, камъните гърмят.

Шестима ратаи търчат и се потят във воденицата. Но шест не са дванайсет, воденичарят е нарушил основното си правило. Той довежда шест животни от кочината и отново ги превръща в ратаи.

Но шест в кочината не са дванайсет. Воденичарят вижда, че се сблъсква със собственото си право. Чете книгите си и промишлява. Ала в тях стои само това, което знае: „Мочурището пълни вадата. Вадата кара воденицата. Воденицата меле властта на воденичаря“.

Той барабани гневно с пестници по книгата. Очите му блуждаят по страниците и накрая се спират като заковани на изречението: „Огънят в огнището на майката закриля Крабат“.

Но нали той угаси огъня? Угаси го, зарови, утъпка пръстта отгоре. Ударил е часът да свърши с Крабат.

Воденичарят поглежда пръстена на безименния си пръст. Гледа вторачено течния блясък. В ъглите на устата му се точи слюнка. Той вижда пред себе си хилядите, които ще напълнят мочурището с кръвта си и воденицата отново ще трака и гърмоли.

Камъните започват да спират. Воденичарят блъсва шестима ратаи във водата и се мята на врания си кон. Воденицата зад него трака силно и високо.

Там, дето мочурището все още е мочурище, Черният воденичар се скрива зад елшов храст и наблюдава гъмжилото в края на равнината. Кимва доволно с глава, суровият блясък на третия му пръстен няма да тече през пусто поле. Той наблюдава своите многочислени работливи врагове; те пеят, той чува песента, но чува и стоновете на мочурището, вижда го да блъва гадната си вода в гълголещата голяма река. И съзнава, че е крайно време да изтръгне езиците, за да секне песента, и да затвори раните на мочурището, за да не загуби то докрай кръвта си.

Сваля пръстена от ръката си и му поставя цел: да убие дванайсет пъти по дванайсет стотици люде, да засипе рововете, но да не убие Крабат. Защото Крабат ще умира бавно в течение на дни, за да го видят всички, дори децата, дори жените, които носят деца. Ничия утроба вече не бива да ражда нова надежда.

Воденичарят запокитва пръстена високо, косо над равнината. Пръстенът лети по своя път, течният суров блясък се разтваря, нараства безумно, разширява се в исполински черен кръг, в средата му трепва ослепителен бял огън, чудовищен гръм раздира небето. Дванайсет пъти по дванайсет стотици мъже изгарят в огъня, биват поразени от гръма, реката, поела гадната вода, спира в засипаното русло, издавя мъртви и живи, и се устремява назад към мочурището.

Изсред разрухата се изправя Крабат, изсред дружината на онези, които пръстенът на воденичаря не бе смогнал да убие, и тръгва към елшовия храст, пред който стои едър и черен воденичарят. Крабат се провиква и викът му раздира небето като гърмът на ослепителната светлина.

— Воденичарю, аз се заклях да те убия със собствените си ръце. Идвам да изпълня клетвата си.

Воденичарят се смее издълбоко и весело. После изревава:

— Огънят в огнището на майката е угасен!

Крабат отива половина крачка настрана и воденичарят вижда зад Крабат една суха, слаба жена в черно рухо. Жената носи надупчено пръстено гърне, в което кротко гори огънят от нейното огнище.

Черният воденичар замръзва. По жилите му се разлива страх и го вцепенява. Освобождава се от това вцепенение със страхотно проклятие, надава вой като вълк, изтръгва мозъка от главата си и го праща срещу жената.

Крабат улавя мозъка на воденичаря, който е от същия суров течен
блясък като пръстена и го запокитва върху високо струпаните планини

от пръст, спрели водата от мочурището. Водата с бучене се понася отново към голямата река в равнината.

Крабат се запътва към воденичаря. Колкото по-близо до него стига, толкова по-едър му се вижда. Но е без оръжие. Още сто крачки.

— Слушай, Крабат! — креци воденичарят. — Ние сме равни по сила. Аз не мога да те убия, но и ти не можеш да ме убиеш. Предлагам ти да разделим воденицата и всичко друго, което е свързано с нея. Спомняш ли си как поделих заека... братски? Да станем съюзници, приятелю! Нищо на света не ще може да ни се противопостави. Ето ръката ми, братко Крабат! — Смее се издълбоко, весело и повтаря: — Вземи ръката ми!

Остават още десет крачки.

— Ще ти взема живота — отговаря Крабат.

— Стой, Крабат! Предлагам ти две трети... — извиква воденичарят.

— Ще взема целия ти живот, воденичарю — отвръща Крабат.

Остават още пет крачки. Воденичарят държи ръката си протегната. Ръката му трепери. Остават още две крачки.

Воденичарят се мята на коня и побягва назад. Във водата има само тъмни локви, воденицата е онемяла, ратаите са побягнали, кочината е празна. В работното помещение двама глашатаи седят на торбите със злато, които може да развърже само воденичарят.

— Що искате? — изревава воденичарят с пяна на устата.

— Ето какво ти предлагаме, воденичарю! — подема единият, като с показалеца бутва шапката си малко над челото. — Ние ще известяваме, че в твоята воденица всичко си е по старому и че Крабат е влязъл като съдружник в предприятието ти... горе-долу това, ако дадеш на всекиго от нас по една торба злато.

Воденичарят безмълвно изважда меч си, пробожда двамата и ги хвърля в комай сухата вада. Воденичното колело почва да скърца и да се върти тежко, тромаво, все по-уморено, все по-бавно.

Воденичарят блъсва вратата на стаята си и сяда на раклата. Воденичното колело спира окончателно. Черната воденица няма вече да меле.

Дванадесет въздишки, после още една — воденичарят се изправя с голямо усилие. Небивал товар го притиска към земята. По снагата му

избива черна пот. Полита и пада върху раклата. Изправя се още веднъж, но трепери, силата му е изчерпана, пада по лице на земята.

Ужас се разлива по цялото му тяло. Ръцете и краката му се превръщат във вълчи лапи с криви пръсти и остри нокти, кожата става сива вълча козина. В гърдите бие вълче сърце и тласка кръвта към главата — тя е с вълчи череп. Отваря се вълча паст и грамадният сив вълк до желязната ракла издава такъв страхотен вой, че потреперват дърветата в гората.

На вратата стои Крабат.

Вълчите очи припламват, бърните се изтеглят встрани и разкриват страшни зъби, тялото се свива и вълкът се хвърля с всички сили срещу Крабат. Ала Крабат се извива настрана и ръцете му улавят светкавично изотзад шията на вълка.

Грамадното животно отскача, избавя се от душителната хватка и лапите му разкъсват гърдите на Крабат, а хищните му зъби се впиват в неговото рамо. Кръвта прави вълка още по-кръвожаден и по-силен, той ръмжи, кръв и лиги се точат от зиналата му паст. Крабат се олюлява, но само за миг, после отново му се удава да хване хищника за шията. От раните му капе кръв, но ръцете му се стягат като железни скоби и все по-силно около вълчата шия. Вълкът бие с лапите си наоколо, хвърля се със задните си крака срещу човека, нанася му нови рани, но смъртоносната скоба около шията му не се отпуска.

Вълкът хърка, червените очи излизат из орбитите си, той се напъва още веднъж, после сърцето му спира. Крабат дига високо трупа, удря го здравата върху острите ръбове на желязната ракла и му пречупва гръбнака.

Раклата се отваря сама. До шестте книги в една кутийка лежи високият, весел смях на воденичаря и с едно ключе може да се навие като детска латерничка.

Там е и вълшебната пръчка, съставена от три колонки с думи, пъхнати една в друга: Безсмъртен е звярът в човека.

Човекът е песъчинка в буря над пустиня. Смиреният умира в легло, високомерният на бесилка.

Шепа гайтани, изплетени от червени и черни нишки, се превръщат в сиви червеи, които се хранят с пръст и изхвърлят пръст.

Крабат дига високо раклата, изсипва я, хвърля и вълчия труп върху купчината. Дава знак на майката, която го е последвала. Тя разбива надупченото гърне и огънят от нейното огнище пада върху книгите. Крабат раздухва живите въглени, дигат се пламъци като листца от венчетата на цветя, разгръща се огнена чашка.

Майката превързва раните на Крабат с жалейното си платно; то попива кръвта.

— Събери пепелта от книгите на знанието в платното — казва ѝ Крабат, когато книгите изгарят — и я носи на синовете си.

Трепва последен, невиджано черен пламък.

Когато отваря заслепените си очи, майката вижда Крабат да разорава с плуг мочурището. Зад него има втори плуг, воден пак от Крабат. Вижда цяла редица от орачи и всеки от тях изглежда като Крабат. Майката разтърква примигващите си очи — слънцето разпръсва вонящия пушек.

Един човек е тръгнал на път; не може да се види дали е стар или млад — много близко е.

Може да е Крабат.

Крабат, за когото се носи предание: Веднъж от небето паднал камък и се пръснал. Изсред отломъците се появил Крабат и тръгнал по страната. Някой ден към небето ще полети друг камък и в него ще бъде Крабат. Но дотогава Крабат ще бъде човек и ще върши, каквото му е отредено да върши.

Знае ли някой, какво трябва да върши един човек?

Може би той ще назове с име мястото, откъдето иде; ще назове и мястото, където отива. И може би той носи едното в себе си, а другото вижда пред себе си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.